

SELVITYSTYÖ KOLMEN KUNNAN YHTEISESTÄ KANSALAIKOPISTOSTA

HANKASALMI – KONNEVESI – LAUKAA

3.9.2007

Työryhmä:
rehtori Eila Laulajainen-Malkki, Hankasalmi
vapaa-ajantoimenjohtaja Seppo Virta, Laukaa

Raportin laatija:
Eila Laulajainen-Malkki

Sisällys

1. SELVITYSTYÖ	4
1.1 Lähtökohdat	4
1.2 Selvityksen eteneminen ja aikataulutus	4
2. YLEISTÄ KANSALAIIS- JA TYÖVÄENOPISTOJEN TOIMINNASTA	7
2.1 Vapaa sivistystyö ja lainsäädäntö	7
2.3 Kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmä	8
3. KANSALAIISOPISTOJEN ERILAISET TOIMINTAMUODOT	10
3.1 Opistot tänään	10
3.2 Alueopistomallit	10
3.3 Alueellisen kansalaisopiston organisaatiomalleja	13
3.3.1. Keskuskuntamalli	
3.3.2. Kuntayhtymä	
3.3.3. Kunnallinen liikelaitos	
3.3.4. Osakeyhtiömalli	
3.3.5. Säätiö	
3.3.6. Muu yhteistoiminnan malli	
4 VALION OHJAAMAT TOIMENPITEET OSANA KANSALAIIS- OPISTOJEN TOIMINTAA	16
4.1 Informaatio-ohjaus eli suuntaviivaopinnot	16
4.2 Kansalaisopistojen laatupalkinnot	16
4.3 Arviointi	18
4.4 Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko	19
4.5 Kunta- ja palvelurakennemuutos	20
5. KANSALAIISOPISTOJEN MERKITYS JA HAASTEET TULEVAISUUDESSA	22
5.1 Kansalaisopistojen roolin vahvistuminen	22
5.2 Kansalaisopistojen merkitys ja tulevaisuuden haasteet	22
5.3 Kansalaisopistojen yhdistämiseen liittyviä hyötyjä, ongelmia ja haasteita	24
6. OPISTOJEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA NYKYTILAN KUVAUS	26
6.1 Toimintaympäristö	26
6.2 Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen toiminnan kuvaus	26
7. EHDOTUS KOLMEN KUNNAN YHTEISESTÄ KANSALAIISOPISTOSTA	33
7.1 Lähtökohtia	33
7.2 Hallintomalli	34
7.3 Toiminnan painopistealueet	37
7.4 Henkilöstö	39
7.5 Talous	39
7.6 Toteutusaikataulu	41
8. LOPUKSI	42
8.1 Ohjausryhmän kannanotto	42
8.2. Kolme vaihtoehtoa kansalaisopistotoiminnan järjestämiseksi	44
LÄHTEET	45
LIITTEET	46

TAULUKOT

Taulukko 1. Otos alueopistoista ja alueopistosuunnitelmista Suomessa	11
Taulukko 2. Yhteenveto kansalaisopistojen vakituisesta henkilökunnasta v. 2006	28
Taulukko 3. Henkilöstön ikäjakauma	28
Taulukko 4. Opetustuntien jakautuminen aineittain 2006	29
Taulukko 5. Toiminnalliset tunnusluvut vuonna 2006.	31
Taulukko 6. Valtionosuustunnit ja pidetyt tunnit 2000-2007	31
Taulukko 7. Opiston toimintaan osallistujien määrä suhteutettuna väkilukuun	32
Taulukko 8. Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen vuoden 2006 tunnit, menot ja tulot	39

KAAVIOT

Kaavio 1. Kaavio xxxx kansalaisopiston hallintomallista	35
Kaavio 2. XXXXXopiston toiminnan painopistealueet	37

1. SELVITYSTYÖ

1.1 Lähtökohdat

Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kunnanjohtajat sekä kunnanhallituksen puheenjohtajat antoivat tehtäväksi 17.1.2006 selvittää kuntien vapaa-aikatoimien yhteistoimintaa. Kuntien vapaa-ajantoimen viranhaltijat kokoontuivat kevään 2006 aikana kolme kertaa yhteisiin tapaamisiin. Ensimmäisellä kerralla 7.2.2006 kokoonnuttiin Laukaassa Multamäen leirikeskuksessa, jossa esiteltiin kuntien tämän hetken vapaa-ajantoimen toimintatapoja ja perustettiin työryhmät miettimään sektoreittain yhteistyömahdollisuuksia. Tapaamisessa sovittiin, että jokainen sektori tekee nykytilan selvityksen toiminnastaan. Laukaan vapaa-ajantoimenjohtaja Seppo Virta kokosi eri sektoreiden nykytilan selvityksistä yhteenvedon, joka toimitettiin kunnanjohtajille ja kunnanhallituksen puheenjohtajille.

Kansalaisopisto-työryhmä kokoontui Hankasalmella 24.2.2006, jossa kartoitettiin ja visioitiin Hankasalmen sekä Laukaan kansalaisopistojen yhteistyömahdollisuuksia. Työryhmään kuuluivat Laukaan vapaa-ajantoimen johtaja Seppo Virta ja kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä, Hankasalmen kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki sekä Konneveden sivistystoimen johtaja Marja-Leena Timonen. Työryhmän tapaamiseen oli kutsuttu myös Hankasalmen sivistystoimenjohtaja Harri Jokinen, mutta hän oli estynyt tulemaan työryhmän tapaamiseen (LIITE 2).

Kolmas tapaaminen oli Konnevedellä 6.3.2006, jossa oli mukana Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden vapaa-ajan sektoreiden viranhaltijat. Tapaamisessa käytiin läpi eri sektoreiden yhteistyömahdollisuuksia ja todettiin, että kansalaisopistotoiminnassa on mahdollisuuksia kehittää yhteistoimintaa varsin kiinteäksi. Laukaan kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä on jäämässä eläkkeelle vuonna 2007 ja Laukaan kunta on tehnyt kevään aikana kartoitusta kansalaisopistotoiminnan järjestämisestä. Tapaamisessa todettiin, että yhteinen opisto Hankasalmi – Konnevesi - Laukaa on varteenotettava vaihtoehto. Laukaan osalta kansalaisopiston toiminta-alue keskittyisi Laukaan pohjoisosiin, koska Lievestuoreella toimii yksityinen kansalaisopisto.

1.2 Selvityksen eteneminen ja aikataulukutus

Kesäkuu 2006

Hankasalmen kunta esitti Hankasalmen kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti (5.6.2006) Laukaan kunnalle neuvottelujen aloittamista Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueella toimivien kunnallisten kansalaisopistojen hallinnollisesta yhdistämisestä. Tavoitteena on löytää kaikkia kuntia palveleva ratkaisu, jolla voidaan turvata kansalaisopistotoiminnan hyvä saatavuus ja kehittäminen kyseisten kuntien alueella (LIITE 3).

Elokuu 2006

Laukaan kunnanhallitus hyväksyi 14.8.2006 Hankasalmen kunnan ehdotuksen (LIITE 4).

Syyskuu 2006

Ensimmäisen kerran ohjausryhmä kokoontui Hankasalmella 29.9.2006. Ohjausryhmän jäseninä ovat:

Pekka Laitinen, Laukaa

Marko Kytömaa Laukaa

Seppo Virta, vapaa-ajantoimenjohtaja Laukaa

Tapani Mattila, kunnanjohtaja Hankasalmi

Harri Jokinen, sivistystoimenjohtaja Hankasalmi

Eila Laulajainen-Malkki, rehtori Hankasalmi

Marja-Leena Timonen, sivistystoimenjohtaja Konnevesi (27.11.2006 asti)

Kokouksessa päätettiin, että kukin kunta voi täydentää ohjausryhmää tarvittaessa poliittisilla päättäjillä.

Kokouksessa keskusteltiin yhteisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueille. Jos yhteinen alueellinen kansalaisopisto syntyy, se aloittaa toimintansa mahdollisesti 1.1.2008.

Päätettiin asettaa työryhmä, joka laatii selvityksen alueellisesta kansalaisopistosta toimialueena Hankasalmi, Konnevesi ja Laukaa poissuljettuna Lievestuoreen alue. Selvityksen tarkoituksena on laatia toimintamalli alueellisen kansalaisopiston perustamisesta, jossa selvitetään toiminnalliset, laadulliset ja taloudelliset hyödyt. Selvitys tehdään virkamiestyönä ja työryhmään kuuluvat Hankasalmen kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki ja Laukaan vapaa-ajantoimenjohtaja Seppo Virta.

Laukaa selvittää myös muita vaihtoehtoja kansalaisopistotoiminnan järjestämiseksi. Laukaan kunnassa toimiva yksityinen kansalaisopisto Lievestuoreen settlementti tekee muun muassa selvityksen kansalaisopistotoiminnan järjestämisestä ostopalveluna koko Laukaan kunnan alueelle (LIITE 5).

Lokakuu 2006

Taustatietojen kartoittaminen

Marraskuu 2006

14.11. työryhmän palaveri Hankasalmella. Taustatietojen kartoittaminen.

Joulukuu 2006

1.12. työryhmän tutustumiskäynti Parkanon kansalaisopiston toimintaan. Taustatietojen kartoittaminen.

Tammikuu 2007

25.1. työryhmän palaveri Hankasalmella.

Helmikuu 2007

15.2. ohjausryhmän toinen kokoontuminen Hankasalmella. Ohjausryhmä perehtyi tähän mennessä tehtyyn selvitystyöhön ja otti kantaa sen etenemiseen. Väliraportti käsittää erinäisiä taustatietoja vapaasta sivistystyöstä ja opistojen erilaisista toimintamuodoista. Selvitystyön väliraportti lähetettiin luettavaksi ohjausryhmän jäsenille 7.2.2007 mennessä sähköpostitse.

Ohjausryhmään oli tullut muutoksia, sillä Konnevedeltä sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen oli jäänyt vuorotteluvapaalle ja hänen tilalleen pyydettiin Konnevedeltä vs. sivistystoimenjohtaja Lauri Pirkkalainen ja kunnanjohtaja Kari Levänen.

Hankasalmella sivistystoimenjohtaja Harri Jokinen jäi perhevapaalle ja hänen sijaisenaan toimi vs. sivistystoimenjohtaja Johannes Rinkinen. Lisäksi Hankasalmelta kutsuttiin mukaan kunnanhallituksen pj. Markku Hatakka, sivistyslautakunnan pj. Timo Koponen ja sivistyslautakunnan varapj. Ilmi Luukkonen.

Maaliskuu 2007

6.3. työryhmän palaveri Laukaassa. Palaverissa mukana myös Laukaan kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä.

Huhti-toukokuu 2007

Hankasalmen kansalaisopiston rehtorin ja Laukaan vapaa-ajantoimenjohtajan tehtävänä on ollut tehdä selvitystä oman työn ohella mahdollisen yhteisen kansalaisopiston perustamisesta Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueelle. On osoittautunut, että selvitystyön tekeminen oman työn ohella ei ole täysin mahdollista ja tähän asti tehdystä työstä on kertynyt jo niin paljon ylityötä, että on perusteltua irrottaa Eila Laulajainen-Malkki tekemään selvitystyötä ajalle 26.4.-25.5.2007. Tälle ajalle palkataan hoitamaan lukuvuoden 2007-2008 suunnittelutyötä tekstiilityön tuntiopettaja Ritva Hänninen.

4.4. työryhmän palaveri Hankasalmella

16.5. työryhmän palaveri Hankasalmella

23.5. keskustelutilaisuus Hankasalmen työntekijöiden kanssa yhteisen opiston vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista

24.5. työryhmän palaveri Hankasalmella

31.5. ohjausryhmän kolmas kokoontuminen Hankasalmella. Laukaasta oli paikalla Pekka Laitinen, Marko Kytömaa, Seppo Virta, vapaa-ajantoimenjohtaja sekä kunnanhallituksen pj. Konnevedeltä oli paikalla Kari Levänen, kunnanjohtaja, Lauri Pirkkalainen, vs. sivistystoimenjohtaja ja Pekka Pynnönen, kunnanhallituksen pj. Hankasalmelta oli paikalla hallintojohtaja Matti Mäkinen (kunnanjohtaja Tapani Mattila oli estynyt), Johannes Rinkinen, vs. sivistystoimenjohtaja, Anja Kauppinen kunnanhallituksesta (Markku Hatakka, kunnanhallituksen pj oli estynyt), Timo Koponen, sivistyslautakunnan pj. ja Ilmi Luukkonen, sivistyslautakunnan varapj. oli estynyt ja kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki. Kokouksessa käsiteltiin raportin loppuosaa eli kolmen kunnan yhteisen kansalaisopiston hallintomallia ja toimintaa.

14.6. työryhmän palaveri, mukana myös Hankasalmen hallintojohtaja Matti Mäkinen

20.6. selvityksen alustava esittely sivistyslautakunnalle Hankasalmella iltakouluasiana

20.8. palaveri Lievestuoreen setlementin/kansalaisopiston rehtorin Vuokko Salmen kanssa

23.8. ohjausryhmän neljäs kokoontuminen Laukaalla. Laukaasta oli paikalla Pekka Laitinen, Marko Kytömaa ja Seppo Virta, vapaa-ajantoimenjohtaja. Konnevedeltä Kari Levänen, kunnanjohtaja ja Lauri Pirkkalainen, vs. sivistystoimenjohtaja. Hankasalmelta hallintojohtaja Matti Mäkinen, sivistystoimenjohtaja Harri Jokinen ja kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki.

Tammikuu 2009

Kolmen kunnan yhteinen kansalaisopisto aloittaa toimintansa

2. YLEISTÄ KANSALAIIS- JA TYÖVÄENOPISTOJEN TOIMINNASTA

2.1 Vapaan sivistystyö ja lainsäädäntö

Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansanopistot, kansalaisopistot ja opintokeskukset sekä vuodesta 1999 lähtien liikunnan koulutuskeskukset (urheiluopistot) ja kesäyliopistot. Vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaa ja rahoitusta koskevat säännökset ovat vuoden 1999 alusta sisältyneet vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (L 632/1998). Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. (1 §).

Opintotarjonta on monipuolista ja sitä toteutetaan monin muodoin. Tarjolla on erityisesti yleissivistäviä, yhteiskunnallisia ja harrastuspainotteisia opintoja. Vapaassa sivistystyössä koulutuksen tavoitteista ja sisällöistä päättävät oppilaitosten ja organisaatioiden taustayhteisöt, joita ovat erilaiset yhdistykset, säätiöt, osakeyhtiöt sekä kunnat. Yhdistykset ja säätiöt yleensä edustavat erilaisia maailmankatsomuksellisia tai uskonnollisia näkemyksiä ja kunnalliset taustayhteisöt toimivat lähinnä paikallisten ja alueellisten sivistystarpeiden pohjalta.

Lain mukaan vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat järjestää myös koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää kehittämis- ja palvelutoimintaa (3 §). Opistossa voidaan järjestää em. lain määrittämän toiminnan lisäksi myös taiteen perusopetusta (L 633/1998) ja ammatillista aikuiskoulutusta (L 631/1998).

Lain mukaan taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua taidekasvatusta. Se on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää opetusta, joka antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua alan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. (1 §). Taiteen perusopetuksesta annetun lain mukaan kunta voi järjestää taiteen perusopetusta omalla päätöksellään. Kunnat saavat taiteen perusopetukseen valtionosuutta kunnan asukasmäärän ja asukasta kohden lasketun yksikköhinnan perusteella. Opetusministeriö voi myöntää kunnalle oikeuden saada valtionosuutta myös opetustuntimäärän ja opetustuntia kohden lasketun yksikköhinnan perusteella.

Laissa kuntien kulttuuritoiminnasta (3.8.1992/728) todetaan: "Kunnan tehtävä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa. Kunnan tehtävänä on myös järjestää kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla."

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaan tarkoituksena on ylläpitää ja kohottaa aikuisväestön ammatillista osaamista, antaa opiskelijoille valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista. (2 §).

Vapaan sivistystyön lain 4 §:ssä todetaan oppilaitoksen ylläpitämisestä seuraavaa: Asianomainen ministeriö voi myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan lain mukaisen oppilaitoksen ylläpitämiseen. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että on olemassa sivistystarve ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset oppilaitoksen ylläpitämiseen ja koulutuksen järjestämiseen. Oppilaitosta ei voida perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Oppilaitoksella tulee olla koulutuksen järjestämisuoto huomioon ottaen riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Toiminnasta vastaa rehtori.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitämislupaa tulee hakea viimeistään vuotta ennen oppilaitoksen toiminnan aloittamista. Lupahakemuksessa tulee esittää selvitys sivistystarpeesta sekä muiden luvan myöntämisedellytysten täyttymisestä. Luvassa määritellään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen tarkoitus, koulutustehtävä, opetuskieli sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot.

Laissa todetaan myös, että kunta tai kuntayhtymä voi yhdistää 2 §:ssä tarkoitettua oppilaitoksensa muuhun ylläpitämäänsä oppilaitokseen. Oppilaitosluvan myöntävä ministeriö voi myös peruuttaa oppilaitoksen ylläpitämisluvan, jos luvan ehdot eivät täyty.

Kansalaisopistot ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Olennainen piirre vapaassa sivistystyössä on koulutukseen osallistumisen vapaaehtoisuus.

2.2 Kansalaisopistojen rahoitusjärjestelmä

Vapaan sivistystyön rahoitus määräytyy vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) ja asetuksen (805/1998) mukaan. Rahoituksen saamisen ehtona on opetusministeriön myöntämä ylläpitämislupa, jossa määritellään oppilaitoksen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Vapaan sivistystyön lain mukainen ylläpitämislupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Vuonna 2006 vapaan sivistystyön rahoituksen saajia oli yhteensä 362, joista 86 kansanopiston, 11 valtakunnallisen ja 3 alueellisen liikunnan koulutuskeskuksen, 231 kansalaisopiston, 20 kesäyliopiston ja 11 opintokeskuksen ylläpitäjiä. Vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämän perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoitus määräytyy kyseessä olevan koulutusmuodon rahoitusperusteiden mukaisesti.

Vapaan sivistystyön rahoitus perustuu opetusministeriön myöntämiin suoritteiden määriin ja suoritteita vastaaviin yksikköhintoihin. Suoritepäätökset tehdään valtion talousarvion rajoissa. Rahoitusta ei tarkisteta varainhoitovuoden päättyessä. Vuoden 2007 yksikköhinnat perustuvat vuoden 2003 toteutuneisiin kustannuksiin. Kustannusten perusteella laskeutuissa yksikköhinnoissa on huomioitu lisäksi indeksikorotus ja kustannustarkistuksen jaksoituksen vaikutus.

Kansalaisopistojen rahoitus määräytyy opetusministeriön vahvistamien opetustuntien määrän ja opetustuntia kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön keskimääräinen yksikköhinta vuonna 2007 on 66,39 €/opetustunti. Yksikköhintaa korotetaan 15 prosenttia niissä kansalaisopistoissa, joiden sijaintikunnan asukastiheys on yli 100. Asukastiheydellä tarkoitetaan asukastiheyttä maaneliökilometriä kohden varainhoitovuotta edeltävän vuoden alussa. Yksityisen kansalaisopiston ylläpitäjän yksikköhintaa korotetaan arvonlisäveron osalta 3,34 %:lla (L 632/1998, 13 a §).

Vuonna 2006 Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen yksikköhinta oli 61,52 € ja vuonna 2007 se on 62,67 €/opetustunti.

Rahoituksen määräytyminen

Kansalaisopiston valtionosuuden peruste lasketaan kertomalla opetusministeriön ko. opistolle vahvistama opetustuntien määrä opetustunnin yksikköhinnalla. Valtionosuus kansalaisopiston ylläpitäjälle on vapaasta sivistystyöstä annetun lain 9 §:n mukaan 57 % valtionosuuden laskennallisesta perusteesta. Useamman kunnan yhdessä ylläpitämän kansalaisopiston valtionosuus maksetaan ylläpitäjäkunnille niiden asukasmäärien suhteessa.

Opetusministeriön vahvistamien opetustuntien määrä perustuu kyseisen kansalaisopiston toteutuneiden opetustuntien määriin. Vuodelle 2007 vahvistettujen opetustuntien valmistelun perusteena ovat olleet vuosien 2004 ja 2005 toteutuneiden ja vuoden 2006 arvioitujen opetustuntien keskimääräiset opetustuntimäärät (Raportti kansalaisopistojen yksikköhinnoista ja valtionosuuden laskennallisista perusteista).

Kuntien mahdollisuudet rahoittaa ja tukea toimintaa ovat olleet erilaiset. Tämä on vaikuttanut toimintaedellytyksiin ja niissä ilmenneisiin eroihin. Kansalaisopiston toimintaan resursseja suunnanneet kunnat ovat voineet omilla panostuksillaan lisätä myös valtionosuutta. Kunnilla ei ole lakisääteistä rahoitusosuutta tässä koulutuksessa. Valtionosuuden ulkopuolelle jäävä osa kustannuksista katetaan opiskelijamaksuilla ja ylläpitäjän muulla rahoituksella.

3. KANSALAIPOISTOJEN ERILAISET TOIMINTAMUODOT

3.1 Opistot tänään

Vapaan sivistystyön oppilaitosten verkosto on syntynyt pitkän historiallisen kehityksen tuloksena. Ensimmäinen kansalaisopisto – Tampereen työväenopisto - aloitti toimintansa vuonna 1899. Kansalais- ja työväenopistojen määrä oli suurimmillaan 1990-luvun alussa, jolloin opistoja oli yhteensä 279 (Huuha, 1990).

Suomalainen kansalaisopistoinstituutio on ollut pitkään vakiintuneessa tilassa, mutta niiden määrä on ollut viimeisen 15 vuoden ajan laskeva. Tämä on johtunut erityisesti kuntaliitoksista ja opistojen yhdistymisestä. Useita alueellisia tai seudullisia opistoja on syntynyt ja uusia yhdistymishankkeita ja -selvityksiä on vireillä koko ajan. Kansalaisopistoissa opiskelee vuosittain reilut 600 000 henkilöä.

Kansalais- ja työväenopistojen liiton teettämä tutkimus vuodelta 1997 jaottelee opistot toteutuneiden tuntien mukaan seuraavasti:

- pienet opistot (alle 5000 tuntia opetusta)
- keskikokoiset opistot (5000-10000 tuntia opetusta)
- suuret opistot (10000-15000 tuntia opetusta)
- erittäin suuret opistot (yli 15 000 tuntia opetusta)

Vuonna 2004 suuria opistoja (yli 10.000 opetustuntia) oli 23 %:a, keskisuuria (5.000-10.000 opetustuntia) 40 %:a ja pieniä (alle 5.000 opetustuntia) 37 %:a. Näin määriteltynä Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistot kuuluvat keskisuuriin opistoihin.

Vuonna 2006 opistoja oli 249 ja opistojen määrän arvioidaan vähenevän noin kahteensataan tämän vuosikymmenen loppuun mennessä. Yhdistymiskehitykseen on vaikuttanut kunnallisella sektorilla yleisestikin oleva paine suurempien yksiköiden muodostamiseen erilaisia yhteistyömuotoja käyttäen, jopa kuntaliitoksien. Parhailtaan työn alla on useita opistojen yhdistymiselvityksiä eri puolilla Suomea.

Vapaata sivistystyötä arvioiva työryhmä totesi selvityksessään ”*Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenteen ja palvelukyky*” (2006), että kansalaisopistoissa on näkyvässä jakaantuminen kahteen kastiin: toisaalta on suuria, dynaamisia, verkostoituvia ja uusia haasteita ennakkoivia ”oppimiskeskustoja”, toisaalta taas pienempiä, perinteiseen toimintaan tukeutuvia, osittain taantuvia opistoja.

Heikkenevä kuntatalous tuottaa ongelmia pienille opistoille, jotka pystyvät yhä pienenevän päätoimisen henkilökunnan voimin vain ylläpitämään vapaata sivistystyötä. Isommissa opistoissa sen sijaan pystytään kehittämään ja vahvistamaan toimintaa omaa varainhankintaa lisäämällä. Alueelliseksi opistoksi määritellään yleensä vähintään kolmen kunnan alueella toimiva opisto, mutta erityistä säännöstä tästä ei ole. Toisaalta vaikka alueopistot pystyvät parantamaan palveluja monin tavoin, suurissa yksiköissä saatetaan menettää jotain kansalaisopistotoiminnassa tarvittavasta paikallisuudesta ja läheisyydestä.

3.2. Alueopistomallit

Kansalaisopistopalvelujen järjestämisessä ratkaisumalleja on erilaisia. Kuntalain (1995) 76§ mukaan kunnat voivat järjestää kunnalliset palvelut itse tai hoitaa ne sopimuksen nojalla yhdessä.

Alla oleviin taulukkoihin on koottu tietoja muutamista alueellisista kansalaisopistoista sekä alueopistosuunnitelmista, jotka ovat koottu Mari Niemen tekemästä selvitystyöstä (Selvitys alueellisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä Karhukuntien alueella. Alueelli-

sen kansalaisopiston selvitystyö –hanke. 15.12.2006). Tarkastelussa on alueellisia opistoja, jotka ovat syntyneet opistojen yhdistymisen myötä ja joiden toiminta-alue on laaja ja kuntien määrä suuri.

Taulukko 1. Otos alueopistoista ja alueopistosuunnitelmista Suomessa

TOIMIVIA ALUEOPISTOJA

Nimi	Aloitusvuosi	Alueen as. lkm	Hallintomalli	Kuntien lkm	Toiminta-alue	Opistot alkujaan	Opetust.määrä n.	Opiskelijamäärä n.
Joensuun seudun ko	2006	109 000	Isäntäkunta/Joensuun kaupunki	7	Joensuu, Kontiolahti, Liperi, Eno, Polvijärvi, Outokumpu, Pyhäselkä	Joensuun vapaaopisto, Kontionlahden ko, Liperin ko, Polvijärven ko, Enon ko, Outokummun	56 000	21 000
Etelä-Karjalan ko	2005		Etelä-Karjalan ko. säätiö	4	Lappeenranta, Luumäki, Taipalsaari, Ylämaa,	Saimaan Seutujen Opisto, Lappeenrannan tvo	17 000	5 000
Jyväskylän seudun ko	2005	130 000	Jyväskylän seudun ko:n kuntayhtymä	4	Jyväskylä, Jyväskylän mlk, Muurame, Uurainen	Jyväskylän kaupungin tvo ja Jyväskylän mlk ko	47 000	13 300
RaJu-PuSu -opisto	2004	18 000	Isäntäkunta/Puumalan kunta	4	Rantasalmi, Juva, Puumala, Sulkava	Rantasalmen ko, Juvan ko, Puumalan ko, Sulkavan ko	15 800	3 200
Hiiden opisto	2001	75 000	Isäntäkunta/Lohjan kaupunki	6	Lohja, Nummi-Pusula, Sammatti, Siuntio, Vihti, Karjalohja v. 2007	Lohjan tvo, Vihdin ko, Nummi-Pusulan ko	20 000	6 800
Vanajaveden opisto	2000	90 000	Hämeenlinnan seudun ko:n kuntayhtymä	8	Hattula, Hauho, Hämeenlinna, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko, Tuulos	Hämeenlinnan ko, Parolan seudun ko, Janakkalan ko, Lammin-Tuuloksen ko	37 000	11 000

ALUEOPISTOSUUNNITELMIA

Nimi	Aloitusvuosi	Alueen as. lkm	Hallintomalli	Kuntien lkm	Toiminta-alue	Opistot alkujaan	Opetust.määrä n.	Opiskelijamäärä n.
Rikala-opisto	avoinna		Isäntäkunta/Salon kaupunki	12	Salo, Somero, Halikko, Kiikka, Koski, Kisko, Kuusjoki, Muurla, Perniö, Perteli, Suomusjärvi, Särkisalo	Salon ko, Halikon ko, Perniön ko, Someron ko	26 000	8 000
Vakka-opisto	2007		Isäntäkunta/Uudenkaupungin kaup.	5	Kustavi, Laitila, Pyhäranta, Taivassalo, Uusikaupunki	Laitilan-Pyhärannan ko, Uudenkaupungin ko	15 000	5 500
Wellamo-opisto	2007		Isäntäkunta/Lahden kaupunki	10	Lahti, Orimattila, Asikkala, Artjärvi, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Myrskylä, Nastola, Padasjoki	Hollolan alueopisto, Lahden tvo, Nastolan ko, Orimattilan ko	48 000	20 000

Karhu- kuntien tiedot		138 000		11			55 800	16 000
-----------------------------	--	---------	--	----	--	--	--------	--------

Kansalaisopistojen rehtoreilta tiedusteltiin samassa selvityksessä myös yhdistymisen vaikutuksia henkilöstöön. Kolme rehtoria vastasi kyselyyn. Lohjan seudulla toimivassa **Hiiden opistossa** vakituisen henkilökunnan määrä on nyt 14. Opistojen yhdistyessä työntekijöitä oli 13, mikä vastasi erillisten opistojen henkilöstömäärää. Kuuden toimintavuoden aikana on saatu yksi työntekijä lisää. Aluksi uudella organisaatiolla oli hieman hankaluuksia sovitaa kolme vanhaa työyhteisöä ja niiden toimintatapoja yhteen, mutta parin vuoden sisällä särmät hioutuivat ja työyhteisöt nivoutuivat yhteen. Hiiden opistossa käytettiin apuna myös erilaisia työyhteisövalmennuksia.

Vanajaveden opistolla on tällä hetkellä 22 vakituista työntekijää. Vakituisen henkilöstön määrä on kasvanut ja yhdistymisen jälkeen on perustettu viisi uutta virkaa. Yhdistymisen jälkeinen aika vaati henkilöstöltä hieman sopeutumista, mutta ajan myötä kitkat ovat hävinneet ja opiston henkilökunta on jo aika hyvin kasvanut yhteen.

Jyväskylän seudun kansalaisopistossa työskentelee nykyään päätoimisesti laskutavasta riippuen 17 tai 19 ihmistä. Opiston henkilökuntaan kuuluu kuusi suunnittelijaopettajaa, kaksi päätoimista opettajaa, joista toisen virka perustettiin tänä vuonna, viisi opistosihteeria, joista yhden nimike muutettiin taloussihteeriksi heti alussa, tiedottaja-suunnittelija, atk-suunnittelija, virastomestari ja rehtori. Opiston yhteydessä toimii myös kahdessa kunnassa käsityöneuvonta työllistäen kaksi vakituista käsityöneuvojaa, mutta tämä toiminta on valtionosuuden ulkopuolella. Lisäksi opisto ostaa liikunnan kurssien suunnittelupalvelua yhdeltä kunnalta erillisen sopimuksen perusteella sekä myy yhdelle kunnalle kuvataiteen suunnittelijaopettajan opetusta peruskouluun. Jyväskylän seudun kansalaisopiston rehtori toteasi, että henkilöstöä ei tarvita ainakaan vähemmän kuin ennen, vaan pikemminkin päinvastoin. Opistoon on perustettu sanataiteen osalta uusi virka, koska taloudellinen kehitys on ollut suotuisaa eivätkä kuntien maksuosuudet siitä kasvaneet. Opistolla on kuitenkin edelleen tarvetta uusien virkojen perustamiseen. Ainekokonaisuudet ovat kasvaneet ja suunnittelu kannattaisi keskittää asiantuntijoille eikä ripotella eri suunnittelijoille. Opistolla olisi tarvetta esimerkiksi liikunnan, teknisen työn ja teatterin suunnittelijaopettajille. Jyväskylän rehtori pitää harhaluulona sitä, että toimistotyö vähenisi yhdistymisen myötä. Koska opiskelija- ja kurssimäärät kasvavat, toimistotyötä on tehtävä yhtä paljon kuin ennenkin. Tehtävien jakoa kannattaa tehdä ja keskittää tietyn osa-alueen osaaminen vastuuhenkilöille. Opistolla oli alkuvaiheessa erilaisia hankaluuksia, mutta nyt kahden vuoden jälkeen henkilökunta on oppinut tuntemaan toisensa ja luottamus on kasvanut.

Hiiden opistossa taloudellista hyötyä syntyi aluksi sopimuskuunnille, koska omistajakunta Lohjan valtionosuuden maksuluokka oli suurempi kuin muiden opistojen oli ollut. Myös hallintokulujen yhdistämisestä syntyi jonkin verran säästöä. Säästöjä suurempana hyötynä opistossa koettiin kuitenkin toiminnan laadun nostaminen. Isommassa yksikössä pystytään paremmin panostamaan toiminnan kehittämiseen ja laadun kohottamiseen. Vanajaveden opiston aloitettua toimintansa Hämeenlinna säästi hyvin vähän, mutta keskikokoiset kunnat säästivät melko paljon, mikä johtui valtionosuuksista. Pienimmät kunnat eivät säästäneet juuri mitään, päinvastoin jonkin kunnan maksuosuus hieman nousikin. Säästöillä tai kulujen nousulla ei ollut kuitenkaan merkitystä millekään kunnalle. Jyväskylässä yhdistyminen toi taloudellista hyötyä. Valtionosuus nousi aiempaan verrattuna ja lisäksi opistossa palkkojen sivukulujen osuus on noin 24 %:a eikä 31 %:a niin kuin kunnissa. Yhden kunnan maksuosuus laski, kahden nousi ja yhden pysyi samana. Kuntaosuuksien laskentatapaa ollaan muuttamassa, joten kuntaosuudet muuttuvat vielä hieman. Kunnat ovat olleet pääosin tyytyväisiä (*Niemi, Mari. Selvitys alueellisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä Karhukuntien alueella. Alueellisen kansalaisopiston selvitystyö –hanke. 15.12.2006*).

3.3 Alueellisen kansalaisopiston organisaatiomalleja

Lähteinä käytetty tässä luvussa Mari Niemen tekemää selvitystyötä ”Selvitys alueellisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä Karhukuntien alueella. Alueellisen kansalaisopiston selvitystyö –hanke. 15.12.2006” sekä Jari Alamäen kokoamaa julkaisua ”Opetus- ja kulttuuripalvelujen erilaisia yhteistyöratkaisuja ja hallintomalleja”. Kuntaliitto. Helsinki 2007.

3.3.1 Keskuskuntamalli eli isäntäkuntamalli

Keskuskuntamallia kutsutaan myös vastuu- tai isäntäkuntamalliksi. Tässä mallissa yksi kunta tuottaa palvelun ja toimii siis opiston ylläpitäjänä. Henkilökunta on työsuhteessa keskuskuntaan, joka huolehtii palkkahallinnosta. Valtionosuudet ohjautuvat keskuskunnalle. Opiston hallinnointi voidaan järjestää keskuskunnan ja sopimuskuntien välillä kahdella eri tavalla:

a) Keskuskunta hallinnoi ja koordinoi toimintaa itsenäisesti. Toimintaa voi johtaa esimerkiksi keskuskunnan sivistyslautakunta tai oma opistolautakunta. Toiminta-alueen muut kunnat ovat organisaatiossa mukana ns. sopimuskuntina. Ylläpitäjä vastaa hallinnoinnista sekä päättää siten itsenäisesti mm. sopimuskuntien maksuosuuksista.

b) Sopimuskunnat osallistuvat päätöksentekoon keskuskunnan kanssa johtokunnan, lautakunnan tai muun kuntalain mukaisen toimielimen jäsenenä. Johtokunta tai muu päätöksentekoeelin voi toimia ylläpitäjäkunnan lautakunnan alaisuudessa. Keskuskunta ja sopimuskunnat päättävät yhdessä mm. sopimuskuntien maksuosuuksista. Kuntien yhteisiä menoja olisivat esimerkiksi opetustoiminnan kulut ja hallintokulut. Kuntien maksuosuus määräytyy siten, että kaikista yhteisistä menoista vähennetään tulot (kurssimaksut, valtionosuus ja muut mahdolliset tulot) ja netto jaetaan maksettavaksi kunnissa pidettyjen kuntien suhteessa. Kukin kunta vastaa opetustoiminnasta aiheutuvista vuokratuloista.

Keskuskuntamalli on käytössä suurimmassa osassa alueellisista kansalaisopistoista. Yleensä keskuskuntana on suurin ja tiheimmin asuttu kunta, sillä näin varmistetaan mahdollisimman suuri valtionosuushyöty.

3.3.2 Kuntayhtymä

Tässä mallissa tulee perustaa kuntayhtymä, joka hallinnoi alueellista kansalaisopistoa. Toinen vaihtoehto on, että alueellinen kansalaisopisto liitettäisiin jo olemassa olevaan kuntayhtymään. Kuntayhtymä on vähintään kahden kunnan perustama yhteenliittymä, joka on juridisesti itsenäinen ja jolla on oma hallinto ja talous. Jäsenkuntien kesken tehdään perussopimus, jossa määritellään kuntayhtymän tehtävät. Jäsenkunnat vastaavat yhtymän taloudesta siten kuin perussopimuksessa on sovittu. Yhtymän ylin päättävä elin on joko yhtymävaltuusto tai kuntien valitsema toimielin. Työsuhteissa noudatetaan KVTES:ta.

Tällä hetkellä Suomessa on 228 kuntayhtymää sisältäen mm. maakuntien liitot ja kansanterveystyön kuntayhtymät. Koulutuskuntayhtymiä on 60. Liityttäessä johonkin jo olemassa olevaan kuntayhtymään tulee varmistaa, että vapaan sivistystyön itsenäisyys suunnittelun, toteutuksen ja rahoituksen suhteen säilyy. Kuntayhtymän etuna olisi se, että taustaorganisaatio tukipalveluineen olisi jo valmiina. Vaikka kuntayhtymä hajauttaa hallintoa, sitä pidetään joissakin tapauksissa joustavana ja tehokkaana. Suurissa kuntayhtymissä tosin talousarvion huono toteutuminen on aiheuttanut kritiikkiä. Lisäksi pienet kunnat ovat usein kokeneet jääneensä päätöksenteossa isompien jalkoihin.

Ammatillisen koulutuksen yhteistoiminta on Suomessa yleisesti organisoitu kuntayhtymien kautta, mutta kuntayhtymän ylläpitämiä alueellisia kansalaisopistoja on vain viisi, esimerkiksi Jyväskylän seudun kansalaisopisto.

3.3.3 Kunnallinen liikelaitos

Liikelaitoksessa kunnallisia toimintatapoja ja päätöksentekoa on kehitetty osakeyhtiöiden suuntaan tavoitteena yhdistää yhtiön toiminnallinen tehokkuus ja kunnallisen toiminnan vahvuudet, esimerkiksi selkeä poliittinen vastuu, päätöksenteon demokraattisuus, julkisuus ja tasapuolisuus. Työsuhteiden ehtoja määrittää KVTES. Kunnallisella liikelaitoksella on muita toimintayksiköitä itsenäisempi asema kunnan talousarviossa. Lisäksi kirjanpidollisesti eriytettylle liikelaitokselle asetetaan usein omat hallintoelimet, kuten johtokunta ja toimitusjohtaja.

Kunnallinen liikelaitos –mallisia alueellisia opistoja ei Suomessa tällä hetkellä ole .

3.3.4 Osakeyhtiömalli

Osakeyhtiömallisissa opistot yhdistetään yksityistämällä. Osakeyhtiön toimintaa säätelee osakeyhtiölaki (624/2006). Alueellisen kansalaisopiston tapauksessa osakeyhtiö olisi kunnan tai kuntien omistama, mutta opistotoiminnan ylläpitolupaa hakisi yhtiö. Julkisen osakeyhtiön perustaminen vaatii osakepääomaa vähintään 80.000 euroa ja yksityisen 2.500 euroa. Toiminta edellyttää kuntien sitoutumista osakkaiksi ja esimerkiksi vuosittaisen toiminta-avustuksen myöntämistä. Valtionosuudet tulevat suoraan yhtiölle. Yhtiökokous valitsee yhtiön hallituksen ja toimitusjohtajan. Osakkeiden omistajilla on edustus yhtiön hallituksessa.

Yhtiöjärjestyksessä täytyy olla maininta, että yhtiön toiminnan päätarkoitus on muu kuin taloudellinen voitto ja yhtiön mahdollisesti purkautuessa varat on jaettava yleishyödylliseen käyttöön. Arvonlisäverovelvollinen yhtiö ei olisi, sillä yleissivistävästä koulutuksesta ja taitteen perusopetuksesta ei suoriteta arvonlisälain (1501/1993) 39-40 §:n mukaan veroa. Henkilöstö on työsuhteessa osakeyhtiöön ja mahdollisesti työehtosopimuksena sovelletaan Palvelulaitosten työnantajyhdistyksen sopimusta PTY:tä tai yksityistä VES:ä.

Osakeyhtiön eduiksi voidaan laskea toiminnan itsenäisyys ja nopeus. Toisaalta itsenäisyys voi olla myös haaste, sillä esimerkiksi tilillä tulee olla aina katetta. Yhtiöhallinto saatetaan kokea kansalaisopistotoiminnassa epädemokraattiseksi ja lisäksi valmisteluvaiheessa on valtava määrä ratkaistavia asioita.

”Lahden seudun kansalaisopistoselvitystä” (Mari Ylä-Sankola-Peltola, 1.2.2006) varten opetusministeriölle lähetettiin kirjallinen lausuntopyyntö ministeriön kannasta kansalaisopiston osakeyhtiöittämisestä. Opetusneuvos Arja Mäkeläisen viestin perusteella *”estettä ylläpitoluvan myöntämiselle osakeyhtiölle ei ole, mutta suositeltavaa se ei ole”*. Kuntaliiton erityisasiantuntija Päivi Rajala totesi samaan tiedusteluun *”että mahdollinen osakeyhtiö lisää hallintoa ja Kuntaliitto on suositellut ettei hallintoa lisättäisi”*.

Tällä hetkellä Suomessa on yksi osakeyhtiömallinen kansalaisopisto, Kiiminkijoen opisto.

3.3.5 Säätiö

Säätiön toimintaa määrittää säätiölaki (109/1930). Säätiöllä on hallitus, joka sekä hoitaa säätiön asioita että edustaa sitä. Hallinnon valvojana toimii Patentti- ja rekisterihallitus. Henkilöstön suhteita määrittää yksityinen VES.

Säätiö on päätöksissään nopea ja erittäin itsenäinen. Hallintoon mahdollisesti syntyvää demokratiavajetta voidaan vähentää esimerkiksi perustamalla opistolle johtokunta tai vastaava.

Suomessa on kaksi säätiötaustaista alueopistoa, Etelä-Karjalan kansalaisopisto ja Itä-Hämeen opisto.

3.3.6 Muu yhteistoiminnan malli

Toimintamalli, jossa liiketoiminnan kannattavuutta ja taseasemaa seurataan kunnallisen liikelaitoksen tapaan, mutta jossa liiketoiminnan menot ja tulot otetaan kunnan talousarvioon, on muu taseyksikkö. Malli on sovellettavissa paitsi liiketoimintaan myös muuhun kunnan tehtävään, jossa edellytetään kirjanpidon eriytystä ja tasejatkuvuutta, mutta joka kuitenkin pidetään talousarviossa.

Kuntien sopimukseen perustuvaan yhteistoimintaan vapaan sivistystoiminnan osalta kuuluu myös malli, jossa kukin ylläpitäjäkunta tai –yhteisö saa toimintaansa valtionosuutta ja voi hankkia sopimustaholta ostopalveluna tarvitsemansa opetuksen tai muita palveluja. Ostajataho ilmoittaa kustannukset valtionosuuteen oikeuttaviksi. Palvelun myyjän taholta kyse on maksullisesta palvelutoiminnasta.

Kansalaisopiston toiminnan hallinnoimisessa voidaan käyttää hyväksi seutukunnallista hallintoa. Lisäksi kansalaisopiston organisaatiomalli voi olla yksityinen yhdistys. Yhdistyksellä on hallitus, joka valvoo opiston toimintaa. Suomessa on ainakin 23 yhdistyspohjaista kansalaisopistoa.

Palveluita voi tuottaa niin sanottua tilaaja-tuottaja -mallia, jossa palvelun tuottaja tarjoaa erilaisia palveluja yksikköhinnoiteltuna tilaajalle, joka valitsee tarvitsemansa määrän palveluja vuosittain. Kansalaisopistotoiminnassa tämä toimisi niin, että opisto määrittelee hinnan esimerkiksi käsityöopetuksen tunneille, ja tilaajakunta ostaa haluamansa määrän tunteja asianomaiseen hintaan. Tilaajan kannalta tässä mallissa ongelmaksi saattaa muodostua se, että tilaajan on pystyttävä itse määrittelemään opetustarve. Tuottajapuolella toiminnan suunnittelu voi muodostua vaikeaksi, jos tilaajan opetustarve vaihtelee huomattavasti vuosittain.

4 VALION OHJAAMAT TOIMENPITEET OSANA KANSALAI SOPISTOJEN TOIMINTAA

Valtio ohjaa erilaisilla toimillaan myös kansalaisopistojen toimintaa, joista useat toimenpiteet vaikuttavat vapaan sivistystyön toimintaan ja tulevaisuuteen sekä rahoitukseen. Näistä merkittävimpänä mainittakoon informaatio-ohjaus sekä laatupalkinto. Myös yleiset koulutuspoliittiset selonteot ja kunta- ja palvelurakenne uudistus vaikuttavat joko suoraan tai välillisesti kansalaisopistojen toimintaan

4.1 Informaatio-ohjaus eli suuntaviivaopinnot

Opetusministeriö yhdessä vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän ja vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kanssa valmisteli vuosien 2002 - 2004 aikana suuntaviivaohjauksen käyttöönottoa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta. Uuden ohjausjärjestelmän käyttöönotosta sovittiin 21.12.2004.

Vuosina 2005 - 2008 otetaan asteittain käyttöön yhdessä vapaan sivistystyön valtakunnallisten järjestöjen kanssa oppilaitosmuodoittaiseen, koulutusta ja osallistujaryhmiä koskevaan tavoitteenasetteluun perustuva suuntaviivaohjaus siihen liittyvine tukitoimineen kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, opintokeskuksissa ja kesäyliopistoissa. Opetusministeriö ja vapaan sivistystyön valtakunnalliset järjestöt ovat yhdessä määritelleet ja hyväksyneet suuntaviivaohjauksen oppilaitosmuodoittaiset tavoitteet ja sisällöt.

Suuntaviivaohjauksen avulla pyritään vahvistamaan vapaan sivistystyön oppilaitosten asemaa tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota sekä aktiivista kansalaisuutta kannustavan aikuiskoulutuksen järjestäjinä. **Yleisenä tavoitteena on vapaan sivistystyön osallistumispohjan laajentaminen lisäämällä aikuiskoulutuksessa tällä hetkellä aliedustettujen kansalaisryhmien, kuten esimerkiksi työttömien, eläkeläisten, ikääntyneiden ja pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneiden, osallistumista vapaan sivistystyön koulutukseen.** Lisäksi tavoitteena on vapaan sivistystyön oppilaitosten koulutustarjonnan lisääminen oppilaitosmuodoittain määritellyillä painopistealoilla.

Opetusministeriö on linjannut kansalaisopistotoiminnan painopistealueiksi vuosille 2005-2008 erityisesti seuraavanlaisen koulutuksen:

- 1) Maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus ja muu maahanmuuttajia yhteiskuntaan integroiva koulutus.
- 2) Terveyttä edistävät opinnot (edellyttäen, että pystytään riittävän täsmällisesti rajaamaan kyseeseen tulevat opinnot).
 - Terveystoiminta tai muu fyysistä ja henkistä terveyttä edistävä koulutusjakso
- 3) Kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamisen ja tätä koskevat koulutuskokonaisuudet, erityisesti eläkeläisille ja maahanmuuttajille suunnattu koulutus.
- 4) Kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot.
 - Kansalaisten osallistumista järjestötoimintaan ja paikalliseen toimintaan lisäävä koulutus

Osallistumispohjan laajentamiselle ja painopistealojen koulutustarjonnan lisäämiselle on tarkoitus asettaa tarvittavan tilastopohjan perusteella oppilaitosmuodoittaiset vuoteen 2008 tähtäävät määrälliset tavoitteet, joita voidaan seurata ja tarvittaessa tarkistaa vuosittain. Vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien itsenäisessä päätösvallassa on koulutustarjonnan suuntaaminen ja muu tavoitteiden edistäminen vapaaehtoiselta pohjalta kunkin ylläpitäjän mahdollisuuksien mukaisesti.

Suuntaviivaohjauksessa määriteltyjen painopisteiden mukaista koulutusta rahoitetaan perusrahoitusta vaarantamatta vapaan sivistystyön valtionosuusrahoituksella. Lisäksi suuntaviivaohjauksen tavoitteita edistetään vapaan sivistystyön oppilaitosten kehittämistyöhön

ja opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen suunnattavilla valtionavustuksilla. Ohjauksen tavoitteita edistetään myös kehittämällä vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmiä, aikuisopiskelun taloudellisia edellytyksiä sekä vapaan sivistystyön tilastointia ja seurantaa.

4.2 Kansalaisopistojen laatupalkinnot

Opetusministeriön asettama kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden tarkistamista selvittänyt työryhmä (2005:11) esitti loppuraportissaan, että vuonna 2006 otetaan käyttöön **kansalais- ja työväenopistojen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyvä laatupalkinto**. Työryhmän mukaan laatupalkintoprosessi edistäisi myös myöhemmin käyttöön otettavien laatu- ja tuloksellisuuskriteerien laatimista.

Opetusministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osasto asetti 12.12.2005 valmisteluryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotus myönnettävien kansalaisopistojen laatupalkintojen jakamisen kriteereistä sekä jakamisessa noudatettavista menettelyistä. Valmisteluryhmän tuli tehdä suunnitelma myös kansalaisopistojen myöhemmin käyttöön otettavista laatu- ja tuloksellisuuskriteereistä.

Valmisteluryhmän puheenjohtajaksi nimettiin opetusneuvos Juha Arhinmäki opetusministeriöstä ja jäseniksi opetusneuvos Risto Hakkarainen opetushallituksesta, ylitarkastaja Kirsi Lähde opetusministeriöstä, puheenjohtaja, rehtori Gunnar Nyström Förbundet för arbetar- och medborgarinstitut i Svenskfinland FAMI r.f.:stä, erityisasiantuntija Päivi Rajala Suomen Kuntaliitosta ja rehtori Juha Sihvonen Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL ry:stä. Kirsi Lähde toimii valmisteluryhmän sihteerinä.

Valmisteluryhmä kuuli asiantuntijoita opetusministeriöstä ja opetushallituksesta koskien ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen laatupalkintoja ja tuloksellisuusrahoitusta. Laatupalkinnot rahoitetaan valtion talousarvion määrärahoista valtionavustuksina.

Laatupalkinto on tarkoitus jakaa vuosittain 2-5 kansalaisopistolle.

Laatupalkinnon tavoitteet

Laatupalkintojen jakamisen tavoitteena on tukea ja kannustaa kansalaisopistoja pitkäjänteiseen oman toiminnan ja sen laadun kehittämiseen. Kansalaisopistojen perustehtävänä on vastata paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin tarjoamalla mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Laatupalkintojen tulee tukea ja edistää kansalaisopistojen paikallista ja alueellista tehtävää sekä siten niiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta omassa toimintaympäristössään.

Laatupalkintojen vaihtuvaa teemaa valittaessa on syytä kiinnittää huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallista vaikuttavuutta koskeviin tavoitteisiin. Valtion vuoden 2006 talousarvion mukaan kansalaisopistojen koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla alan valtakunnallisten järjestöjen kanssa määritellyille painopistealueille, joita ovat maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutus, terveyttä edistävät opinnot, tietoyhteiskunnan perusvalmiudet sekä kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot ja aikuiskoulutus aliedustetuille kansalaisryhmille vuosina 2006-2008.

Laatupalkintoprosessin tavoitteena tuoda esiin kansalaisopistojen hyviä käytäntöjä ja levittää niitä kaikkien kansalaisopistojen tietoon. Laatupalkintojen jakamisella edistetään julkisuudessa myönteisellä tavalla kuvaa kansalaisopistojen toiminnasta ja saavutuksista.

Laatupalkinnolla on tarkoitus palkita kansalaisopistojen pitkäjänteisiä kehittämisprosesseja, ei yksittäisiä ansiokkaita tekoja. Vuosittain valitaan erityisteema, jota painotetaan arvi-

oinnissa. Teema voi liittyä yleisemmin kansalaisopistojen toiminnan kehittämiseen tai sen osaan tai asetettujen vaikuttavuustavoitteiden edistämiseen. Olennaista on kuitenkin, että laatupalkinnolla aina palkitaan pitkäjänteistä ja aktiivista kehittämistyötä sekä laadullisesti korkeatasoisia toiminnan tuloksia.

Vuoden 2006 erityisteema

Laatupalkintojen vuoden 2006 erityisteemana oli kansalaisopistojen toiminta ja kehittäminen osallistujapohjan laajentamiseksi, mikä on pitkäaikainen ja laajasti tiedossa oleva kansalaisopistotoiminnan lähtökohta. Ensimmäiset kansalaisopistojen laatupalkinnot saivat Borgå medborgarinstitut, Parkanon kansalaisopisto, Tampereen työväenopisto ja Tornion kansalaisopisto. Laatupalkinnon suuruus oli 30 000 euroa. Palkitut kansalaisopistot olivat sekä kooltaan että toimintaympäristöltään erilaisia, mutta niille kaikille oli ominaista pitkäaikainen laatutyö ja oman toiminnan kehittäminen. Lisäksi ne ovat pyrkineet aktiivisesti laajentamaan osallistujapohjaa huomioiden oman alueensa erityispiirteet ja -tarpeet.

4.3 Arviointi

Vapaan sivistystyön laki edellyttää paikallista arviointia nimenomaan palveluiden kehittämiseen. Oppilaitoksen tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen arviointiin. Arvioinnin tarkoituksena on tukea vapaan sivistystyön kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä. Itsearviointi on osa kansalaisopiston normaalia toimintaa. (Sivistystoimen arvioinnin indikaattorit, Yleiskirje 14/80/2003; 5.5.2003). Lisäksi Koulutuksen arviointineuvosto toteuttaa arvioinnin vapaan sivistystyön oppilaitosverkoston toimintaedellytyksistä ja palvelukyvystä vuosien 2004 – 2007 aikana,

Vapaan sivistystyön arviointihanke

Opetusministeriö on antanut 29.6.2004 tekemällään päätöksellä Koulutuksen arviointineuvoston tehtäväksi vapaan sivistystyön kaksivaiheisen arviointihankkeen toteuttamisen vuosina 2004-2007 ja osoittanut/varannut arviointihankkeen toteutukseen tarvittavan rahoituksen. Vuosille 2004-2005 ajoittuva ensimmäinen vaihe kohdistuu vapaan sivistystyön **oppilaitosrakenteeseen, palvelukykyyn ja yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen.**

Arviointihankkeen ensimmäisessä vaiheessa selvitetään mm.,

- millainen rooli eri työmuodoilla (kansanopistot, kansalaisopistot, opintokeskukset, kesä yliopistot, liikunnan koulutuskeskukset) on vapaan sivistystyön verkostossa ja
- miten oppilaitosverkoston laajuus ja rakenne vastaavat tämän päivän tarpeisiin ja toimintaympäristön muutoksiin
- miten hyvin vapaan sivistystyön oppilaitosverkosto toteuttaa sille asetetut koulutuspoliittiset tavoitteet suhteessa kansalaisten ja eri väestöryhmien opiskelutoiveisiin sekä yhteiskunnan eheyttä ja tasa-arvoa vahvistaviin osaamistarpeisiin
- miten vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämä avoin yliopisto-opetus lisää kansalaisten mahdollisuuksia yliopisto-opintoihin ja parantaa niiden saavutettavuutta yliopistopaikkakuntien ulkopuolella sekä
- millaiset ovat vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytykset ja palvelukyky ja miten eri oppilaitosten väliset toimintaedellytykset vaihtelevat ja millä tavoin rahoituspohja muodostuu: miten oppilaitosten ylläpitäjät osallistuvat kustannuksiin, minkä suuruisia maksuja opiskelijoilta peritään ja miten ne vaikuttavat osallistumiseen ja kohderyhmän rakenteeseen.

Arviointihankkeen toinen vaihe ajoittuu 1.10.2005-31.3.2007 väliselle ajalle. Toisessa vaiheessa on tarkoitus arvioida vapaan sivistystyön **ohjausmuotojen, erityisesti vuosina 2005-2008 asteittain käyttöönotettavan informaatio-ohjauksen, toimivuutta ja vaikutuksia aliedustettujen ryhmien osallistumiseen ja painopisteeksi määriteltyjen sisäl-**

töalueiden osuuteen sekä vapaan sivistystyön roolia aktiivisen kansalaisuuden edistäjänä. Toisen vaiheen tavoitteet ja toteutussuunnitelma tarkennetaan myöhemmin.

4.4 Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Yhteys kansalaisopistoihin

Valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa mainitaan useita teemoja, jotka nähdään koulutuksen tulevaisuuden kehittämistarpeina. Niistä useissa teemoissa myös vapaa sivistystyön toiminta korostuu ja kansalaisopistojen on omassa toiminnassaan kiinnitettävä ko. osa-alueisiin huomiota.

Selonteko

Opetusministeriön tiedote 27.4.2006: Koulutuspoliittisen selonteon ”**Koulutusmyönteisyys, koulutuksen laatu ja kansainvälisyys tulevien vuosien haasteena**” ensimmäisessä osassa on käsitelty tulevaisuuden haasteita sekä tarkasteltu näiden pohjalta nousevia koulutuksen kehittämistarpeita (Opetusministeriön tiedote 27.4.2006). Koulutuksen tilaa ja kehitystä koskeva katsaus muodostaa selonteon toisen osan. Koulutuksen kehitystä ja tilaa koskeva tarkastelu kohdistuu oppilaitos- ja korkeakouluverkkoon, koulutuksen tasa-arvoon, koulutuksen vaikuttavuuteen ja laatuun, koulutusjärjestelmän tehokkuuteen, kansainvälistymiseen ja opetushenkilöstöön.

Hallitus nostaa eduskunnalle annettavassa koulutuspoliittisessa selonteossaan tulevien vuosien koulutuspolitiikan painopisteeksi tasa-arvon ja koulutusmyönteisyyden vahvistamisen, koulutuksen laadun kehittämisen, koulutusjärjestelmän kansainvälistämisen, korkeakoululaitoksen uudistamisen ja koulutusjärjestelmän tehokkuuden.

Tulevaisuuden avainkysymyksiä tulee olemaan se, miten korkealaatuisten koulutuspalvelujen tasa-arvoinen saavutettavuus pystytään turvaamaan kun nuorisoikäluokat pienenevät. Talouden globalisaatio merkitsee kehitystä kohti erikoistuvaa maailmanlaajuista työnjakoa ja kiristyvää kilpailua. Tulevan kymmenvuotiskauden merkittäviä haasteita on kasvaviin osaamisvaatimuksiin vastaaminen koulutuksen laatua vahvistamalla.

Tulevaisuudessa on entistä tärkeämpää, että koulutusjärjestelmä toimii tehokkaasti - tarpeeton päällekkäinen koulutus tulee kalliiksi sekä yhteiskunnalle että yksilölle. Väestökehitys saattaa edellyttää valtion ohjauksen vahvistamista koulutusjärjestelmän eri sektoreilla. Koulutuspolitiikan keinoin vaikutetaan yhteiskunnan ja työelämän kehitykseen sekä yksilöiden mahdollisuuksiin.

Kouluyhvinvoinnin lisääminen

Vuonna 2006 käynnistetään laaja-alainen ja pitkällä aikavälillä toteutettava toimenpidekokonaisuus kouluyhvinvoinnin lisäämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Koulua kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointia edistäväksi yhteisöksi. Kehittämistoiminnassa painottuvat varhainen puuttuminen, koulupäivän rakenteen uudistaminen, osallisuuden lisääminen ja koulupudokkuuden ehkäisy.

Koulutusmahdollisuuksien tasa-arvon edistäminen

Koulutukseen osallistumisen tasa-arvoa lisätään koko koulutusjärjestelmässä. Haasteena on erityisesti poikien ja miesten vähäisempi osallistuminen lukiokoulutukseen ja suurempi koulutuksen keskeyttäminen ammatillisissa ja korkeakouluopinnoissa. Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa aloittavien sukupuolirakennetta tasoitetaan. Alueellisesti tasapainoisella koulutustarjonnalla edistetään tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien toteutumista ja alueiden elinvoimaisuuden säilymistä.

Aikuisväestön oppimismahdollisuuksien kehittäminen

Työssä olevan työikäisen aikuisväestön ammattitaidon kehittäminen ja uudistaminen sekä työssä jaksamisen ja viihtymisen tukeminen edellyttävät riittävän laajaa aikuiskoulutusta. Tavoitteena on, että vuosittain työikäisestä aikuisväestöstä osallistuisi koulutukseen vähintään 60 prosenttia vuoteen 2008 mennessä. Alidustettujen ryhmien mahdollisuuksia osallistua aikuiskoulutukseen lisätään.

Koulutuksen laatu ja saatavuus

Suomen hyvinvoinnin tason ja laadun parantaminen, kestävä kehityksen tukeminen sekä kansantalouden kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn edistäminen edellyttävät koko väestön koulutus- ja osaamistason jatkuvaa kohottamista ja elinikäisen oppimisen perustalle rakentuvaa myönteistä suhtautumista oppimiseen.

Korkeatasoinen opetushenkilöstö

Pätevän ja osaavan opetushenkilökunnan saatavuudesta huolehditaan oikein mitoitetulla opettajankoulutuksella ja opettajien täydennyskoulutuksen kehittämisellä. Maahanmuuttaja-taustaisten opettajankoulutukseen osallistuvien henkilöiden määrää lisätään.

Koulutusjärjestelmän kansainvälistäminen

Koko koulutusjärjestelmän ja erityisesti korkeakoulutuksen kansainvälistäminen on keskeinen menestymisen edellytys globaalissa kilpailussa. Korkeakoulujen ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on nostettava vähintään keskimääräiselle eurooppalaiselle tasolle. Opiskelija-, opettaja- ja tutkijavaihtoa on lisättävä ja monipuolisesta kieltenopetuksesta huolehdittava.

Korkeakoululaitoksen uudistaminen

Korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen keskeisenä lähtökohtana on koko korkeakoulujärjestelmän kansainvälisen kilpailukyvyn parantaminen.

Korkeakoululaitosta kehitetään yliopistoista ja ammattikorkeakouluista ja niiden välisistä yhteistyösopimuksiin perustuvista yhteenliittymistä muodostuvana kokonaisuutena. Korkeakoulujen profiloitumista vahvistetaan ja sektoreiden välistä työnjakoa selkeytetään. Toimipisteverkkoa tiivistetään ja tutkintojen ja koulutusohjelmien sisältöjä kehitetään molemmilla sektoreilla. Korkeakoulutuksen kokonaisuus vaatii yhtenäistä valtakunnallista ohjausta, jotta koulutustarjontaa ja verkon rakenteita voidaan kehittää alueellisesti, kieliryhmittäin ja alakohtaisesti tasapainoisesti.

Koulutusurat ja opintoaikojen nopeuttaminen

Tavoitteena on, että kaikki nuoret siirtyvät työelämään ammatillisen tai korkea-koulututkinnon suorittaneina. Perusasteen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen toimivuutta kehitetään edelleen. Tavoitteena on, että vuonna 2008 97 % ja vuonna 2009 97,5 % perusopetuksen päättävistä aloittaa samana vuonna toisen asteen koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa.

Koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi käynnistetään laaja-alainen lisätoimenpide-ohjelma. Lämpäisyn painoarvoa ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen ja yliopistojen rahoituksen määrätymisperusteena nostetaan. Oppilaiden ja opiskelijoiden ohjausta kehitetään kaikilla koulutusasteilla.

Koulutuksen ja työelämän lähentäminen

Työelämän muuttuviin ja kasvaviin osaamistarpeisiin vastaaminen sekä innovaatio- ja kehittämistoiminnan edistäminen edellyttävät tiivistä yhteistyötä koulutuksen ja työelämän välillä. Koulutuksen järjestäjien valmiuksia työelämän kehittämiseen ja palvelutoimintaan liittyvien tehtävien hoitamisessa vahvistetaan. Työntekijien velvollisuuksia ja vastuuta koulutuksen järjestämisessä ja rahoituksessa tulee lisätä.

4.5 Kunta- ja palvelurakennemuutostus

Yhteys kansalaisopistoihin

Vapaa sivistystyö ei kuulu kuntien lakisääteisten opetustoimen velvollisuuksien piiriin, vaan opetuksen järjestäminen on vapaaehtoista. Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta edellyttää kuntien yhteistoiminnan lisäämistä. Laissa ei mainita erikseen vapaata sivistystyötä, mutta samantyyppiset yhdistymispaineet kuin muillakin sektoreilla tulevat kohdistumaan myös kansalaisopistotoimintaan tulevina vuosina.

Vuoden 2006 alussa opistoja oli 249, joista kuntien ylläpitämiä oli 216 ja kuntayhtymiä viisi. Loput 28 olivat yksityisiä. Suurin yksittäinen ryhmä kunnallisten opistojen jälkeen on setlementtiyhdistysten ylläpitämät opistot, joita on tällä hetkellä 18. Kansalaisopistoissa opiskelee yhteensä reilut 600 000 suomalaista.

Opetusministeriön linjauksen mukaan (TTS vuosille 2007 – 2011) kansalaisopistojen toimintaa tulee kehittää lähipalveluna. Opistot tavoittavat ihmiset laajasti koko toiminta-alueellaan, mikä takaa sen, että sellaisillakin kylillä voi opiskella, mihin muut kunnalliset palvelut eivät enää yllä.

Kansalaisopistot ovat alueellaan merkittäviä oppilaitoksia mutta myös tärkeitä kulttuurikasvattajia ja –toimijoita, kulttuuriperinnön vaalijoita, siirtäjiä ja ylläpitäjiä sekä kulttuurin kehittäjiä. Tukemalla asukkaiden aktiivisuutta, vireyttä ja toimintakykyä opistot tekevät ennaltaehkäisevää työtä, jonka vaikutukset näkyvät tulevaisuudessa säästöinä sosiaali- ja terveysmenoissa.

Kunta- ja palvelurakenneuudistus

Valtioneuvosto antoi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta sekä laeiksi kuntajakolain muuttamisesta ja varainsiirtoverolain muuttamisesta 29.9.2006. Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2007 alkaen. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta sekä muutettavaksi kuntajakolakeitä ja varainsiirtoverolakeitä. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annettavassa laissa, jäljempänä myös puitelaki, säädettäisiin suuntaviivat ja puitteet kunta- ja palvelurakenneuudistukselle. Lain perusteella käynnistettäisiin uudistuksen käytännön toteuttamisen edellyttämä lainsäädännöllinen ja hallinnollinen uudistustyö. Tämä työ on tarkoitus toteuttaa vuoden 2009 loppuun mennessä.

Puitelailla vahvistettaisiin kunta- ja palvelurakennetta kunnallisen kansanvallan lähtökohdista kunta- ja palvelurakennetta, kehitettäisiin palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistettaisiin kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistettaisiin kuntien ja valtion välistä tehtäväjakoa. Tarkoituksena on parantaa tuottavuutta ja hillitä kuntien menojen kasvua sekä luoda edellytyksiä kuntien järjestämien palveluiden ohjauksen kehittämiseksi.

Esityksen mukaan kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluja ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa. Tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja kansalaisten saatavilla olevat palvelut. Palvelurakenteen on oltava kattava ja taloudellinen ja sen on mahdollistettava voimavarojen tehokas käyttö.

Esityksen mukaan kuntien yhteistoiminnan vahvistamiseksi kunnat voivat perustaa yhteistoiminta-alueita, jotka muodostuisivat toiminnallisesta kokonaisuudesta. Kunnassa tai yhteistoiminta-alueella, joka huolehtii perusterveydenhuollosta ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä, olisi oltava vähintään noin 20 000 asukasta. Kunnan tai yhteistoiminta-alueen, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukainen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa, asukasmäärän olisi oltava vähintään noin 50 000. Kuntien tulisi ryhtyä toimenpiteisiin mainittujen väestöpohjavaatimusten toteuttamiseksi tekemällä kuntaliitoksia ja perustamalla kuntien yhteistoiminta-alueita.

Laajaa väestöpohjaa edellyttävien palvelujen turvaamiseksi maa jaettaisiin erikoissairaanhoidolaissa tarkoitettuihin kuntayhtymiin, joiden tulisi kunnan osoittamassa laajuudessa vastata erikoissairaanhoidolaissa ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa säädetyistä tehtävistä.

Toiminnan tuottavuutta ehdotetaan parannettavaksi myös tehostamalla kuntien toimintaa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä vahvistamalla pääkaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisesti ongelmallisten kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä. Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien tulisi laatia suunnitelma siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan seudulla. Maakuntakeskustaupunkien tulisi laatia vastaava suunnitelma yhdessä niihin rajoittuvien ja niihin yhdyskuntarakenteellisesti kiinteästi kuuluvien kuntien kanssa. (<http://www.intermin.fi/suomi/puitelaki>)

5. KANSALAIPOISTOJEN MERKITYS JA HAASTEET TUEVAISUUDESSA

5.1 Kansalaisopistojen roolin vahvistuminen

Tulevaisuudessa kansalaisopistoille haasteita ja uusia mahdollisuuksia tuottavat väestön ikääntyminen, keskittyminen keskuksiin, eriarvoistuminen, ihmisten arjen ja yhteiskunnan teknistyminen sekä kaikilla tasoilla etenevä kansainvälistyminen ja monikulttuuristen toimintakontekstien lisääntyminen. Vapaan sivistystyön toimintamahdollisuuksia muokkaavat myös kaupallistuminen ja kilpailun kiristyminen, tiukkenevat julkinen talous ja alueellistuminen.

Jatkossa vapaan sivistystyön toimijoiden parissa kehittämis- ja laatutyön rooli tulee korostumaan huomattavasti. Laajemman alueellisen opistoyhteistyön avulla pyritään turvaamaan seudullisesti tasapainoiset ja tarkoituksenmukaiset vapaan sivistystyön lähipalvelut kuntalaisille. Suuressa opistossa on käytössä suuremman yksikön voimavarat. Hallinnollisen keskittämisen myötä seutu/alueopistolla on osaamista ja resursseja myös kehittämis-, hanke-, maksupalvelu- ja laatutyöhön.

Laki vapaasta sivistystyöstä 632 / 1998 määrittelee, että vapaan sivistystyön tehtävänä on tukea yksilön monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisössä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Kansalaisopistojen osalta tarkennetaan, että ne ovat paikallisiin ja alueellisiin sivistystarpeisiin pohjautuvia oppilaitoksia, jotka tarjoavat mahdollisuuden omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi.

Kansalaisopistojen tehtävässä on perinteisesti korostunut yksilön persoonallisen kehityksen tukeminen ja sitä kautta myös yhteisön hyvinvoinnin edistäminen. Kansalaisopistot ovat olennainen osa yhteiskuntaamme. Perustuslakimme 16§ mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varallisuuden sitä estämättä. Myös kuntalain ensimmäisessä pykälässä edellytetään, että kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestäväää kehitystä alueellaan. Näiden tehtävien toteutamisessa kansalaisopistoilla on merkittävä rooli.

Kansalaisopistot ovat omalta osaltaan tasoittaneet koulutuspalvelujen saatavuudessa olevaa eriarvoisuutta. Ne ovat edistäneet kansalaisyhteiskuntaa ja luoneet valmiuksia demokraattisen yhteiskunnan toteutumiseksi. (Kansalaisopistot kuntien hyvinvoinnin tukena 24.05.2003 Alue- ja kuntaministeri Hannes Manninen *Lapin opistopiirin edustajakokouksessa Torniossa*)

5.2 Kansalaisopistojen merkitys ja tulevaisuuden haasteet

Johanna Jussilan (12.3.2004) tekemässä Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän kansalaisopistojen seutuopistoselvityksessä luottamushenkilöille suunnatun kyselyn tulokset kertovat hyvin paljon kansalaisopiston arvostuksesta ja asemasta kunnissa. Merkitykset kertovat monialaisesta, kuntalaisia lähellä olevasta ja heidän osaamistaan ja hyvinvointiaan tukevasta toimijasta. Kansalaisopistojen merkitys ja tehtävä luottamushenkilöiden näkökulmasta määriteltiin seuraavasti:

- Kansalaisopistot tarjoavat tietoa, taitoa, toimintaa vauvasta vaariin (= elinikäinen oppimisen mahdollisuuksia)
- Kannustaa ja tarjoaa mahdollisuuksia uuden oppimiseen
- Kansalaisopistoilla on yhteisössä sivistyksellinen ja sosiaalinen funktio
- Opiskelu- ja osallistumismahdollisuuksia kaikille, lähellä ja edullisesti = opiskelumahdollisuuksien tasa-arvon tukeminen

- Helppo osallistua ja ottaa yhteyttä, matala kynnyks tulla mukaan, toiminta kuntalaislähtöistä, kuntalaisten tarpeista
- Innostaa jatko-opintoihin, tarjoaa ideoita ja jaksamista työhön
- Koulutuksellisten erojen tasoittaminen uusia mahdollisuuksia luomalla
- Opisto on kohtaamiskeskus, tukee kuntalaisten yhteisöllisyyttä
- Vireyttä, viihtyisyyttä, harrastuksia opiston ryhmistä niin keskustassa kuin kylillä
- Tukee kuntalaisten fyysistä ja psyykkistä terveyttä ja jaksamista
- Tarjoaa mahdollisuuksia toteuttaa asioita, joita ei ole ollut aikaisemmin voinut keilla

Kansalaisopistot ovat hyvin joustavia organisaatioita ja ne elävät ajassa. Toimintaympäristöstä ja ihmisten tarpeista nousevien tulevaisuuden haasteiden ymmärtäminen on niille tärkeää, jotta opetuksessa kyetään vastaamaan paikallisiin tarpeisiin. Kansalaisopistot elävät tiiviissä yhteydessä kuntalaisten ja toimintaympäristönsä kanssa ja ne seuraavat herkästi ilmassa olevia muutoksia ja haasteita. Johanna Jussilan selvitystyössä (12.3.2004) pohdittiin myös kansalaisopistojen tulevaisuuden haasteita 2014 opistojen henkilöstön ja luottamushenkilöiden näkökulmasta.

- Ihmisten oppimisen tukeminen ja kannustaminen löytämään omat kykynsä
- Kyetä vastaamaan kuntalaisten sivistystarpeisiin
- Toimiminen paikallisista lähtökohdista, paikallisia ihmisiä varten ja heidän kanssaan
- Eri ikäisten ja eri alueilla asuvien ihmisten monipuolisista opiskelumahdollisuuksista huolehtiminen, erityishuomiota ikäihmisten opiskelutarpeisiin jatkossa
- Lähellä olevien opiskelumahdollisuuksien turvaaminen, myös haja-asutusalueella
- Syrjäytymisen ehkäiseminen ja yhteisöllisyyden tukeminen niin keskustassa kuin kylillä
- Paikallisen kulttuurin, vireyden, yhteisöllisyyden edistäminen
- Kansainvälisyyden tukeminen, maahanmuuttajien huomioiminen
- Ihmisten tietoyhteiskuntavalmiuksien ja osallistumismahdollisuuksien tukeminen, verkko-opiskelumahdollisuuksien tukeminen
- Paikallisen kulttuurin tukeminen ja kehittäminen, perinteisten taitojen siirtyminen
- Kulttuuri- ja harrastuspohjaisten aineiden merkityksen kasvuun uuden oppimisen perustana ja luovuuden ja virkistymisen lähteenä.
- Täydennyskoulutusmahdollisuuksien järjestäminen, myös ammattiin liittyvää koulutusta sekä näyttötutkintomahdollisuuksia
- Oman kunnan kehittäminen ja kylien vireyden ja aktiivisuuden tukeminen

Edellytyksenä tälle on, että kansalaisopistossa on olemassa osaavaa henkilöstä, jolla tulee olla myös jatkossa vankka paikallistuntemus, jotta he kykenevät suunnittelemaan opetusta ja toimintaa ihmisten tarpeiden pohjalta. Heidän tulee olla läsnä ja hyvin saavutettavissa, jotta kuntalaisten on helppo ottaa yhteyttä ja kertoa toiveitaan ja tarpeitaan.

Kansalaisopistoilla on runsaasti tulevaisuuden haasteita. Kyetäkseen vastaamaan haasteisiin on opistoissa mietittävä painopistealueita sekä tarkasteltava käytettävissä olevia resursseja. Kuinka kansalaisopistopalvelut kannatta organisoida, jotta pystytään parhaiten vastaamaan kuntalaisten tarpeisiin ja opistojen tulevaisuuden haasteisiin. Vahvistetaanko resursseja mahdollisesti perustamalla isompi yhteinen kansalaisopisto?

5.3 Kansalaisopistojen yhdistämiseen liittyviä hyötyjä, ongelmia ja haasteita

Tähän on koottu jo tehdyistä alueopistoseelvityksistä erilaisia näkemyksiä opistojen yhdistymisen hyödyistä ja haasteista (Mari Niemi, 2.11.2006, Väliraportti alueellisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä karhukuntien alueella).

Yhdistymisen tuomat mahdollisuudet ja koetut hyödyt

- Opistojen yhdistämisellä turvataan laadukas opetustarjonta ja pitkäjänteisen kehittämisen mahdollisuus kolmen kunnan alueella.
- Ammatillisuuden lisääntyminen.
- Kiinnostavampi toimija sekä oppilaitoksena että työnantajana.
- Paremmat mahdollisuudet vastata seudullisista tarpeista lähteviin opintotoiveisiin.
- Mahdollisuus tehokkaaseen arviointiin (laatu - asiakastytyväisyys).
- Paremmat edellytykset henkilöstön koulutukselle.
- Mahdollisuus myyntikoulutukseen paranee suuremman yksikön myötä.
- Paremmat yhteistyömahdollisuudet muiden alueiden oppilaitosten kanssa.
- Laatu.
- Taloudellisuus ja tehokkuus.
- Arvostuksen lisääntyminen.
- Imagon parantuminen.
- Tarjonnan monipuolistuminen.
- Mahdollisuus hanketoimintaan, josta lisärahoitusta opiston työhön.
- Yhteinen esite, jokainen saa varmasti jotain uutta.
- Uusien työ-yhteisöiden kuhina.
- Alueopistolla on suvereeni asema maaseutukunnissa Jyväskylän pohjoispuolella
- Imago ja näkyvyys seudulla kasvaa ja iso opisto on vakavasti otettava yhteistyökumppani
- Kurssimaksut, toimintasäännöt jne. yhtenäistyvät sekä asiakkaan, työntekijän että työnantajan näkökulmasta
- Tiedottaminen ja markkinointi yhtenäistyy opiskelijan suuntaan, yhteinen opinto-opas
- Päätoimisten opettajien suunnitteluvastuu ja opetusvelvollisuus on liikuteltavissa yli kuntarajojen, tällöin mm. erikoistuminen on mahdollista sekä kollegiaalisuus kasvaa
- Tuntiopettajien saatavuus, sitoutuminen ja kouluttaminen paranee
- Toimistohenkilökunnan synenergia yhden toimiston myötä kasvaa
- koordinointi ja tehokas yhteissuunnittelu
- kunnat ovat kulttuuriltaan hyvin samanlaisia maaseutukuntia
- Jatkossa tavoitteena on seudulle opistotoimintaan osoitetun valtionosuuden määrän ylläpitäminen

Yhdistymiseen liittyviä ongelmia ja haasteita

- Kunnat kokevat jossain määrin opiston ”vastapeluriksi” eivätkä niinkään omien palvelujensa tuottajaksi (kuntayhtymä).
- Erot kuntien yhdyskuntarakenteessa ja käytänteissä.
- Säästöjen korostuminen kuntien ajattelussa.
- Erilaiset toteutuneet tuntihinnat opistossa
- Päätoimisen henkilöstön määrä ja toisaalta opettajien ainejakauma
- Työyhteisöjen erilaisuus ja henkilöstön mahdollinen muutoshaluttomuus
- Maantieteelliset etäisyydet
- Säilyttää tuntuma paikallisiin tarpeisiin (asiakkuus)
- Peruskuntien opetustilojen ja opetusvälineiden tason vaihtelu
- Vaihtelu opistoittain kurssimaksuissa ja kurssien minimikoossa

- Pelko palvelujen keskittymisestä keskuksiin ja toisaalta väheneminen
- Pelko päätöksenteon etääntymisestä

Alueellisen kansalaisopiston selvitystyö Karhukuntien alueella –hankkeen (Mari Niemi) yhteydessä haastateltiin viisi toiminnassa olevan alueellisten opiston rehtoria sähköpostitse ja puhelimitse elo-syyskuussa 2006. Seuraavassa on käyty läpi heidän näkemyksiään kansalaisopistojen yhdistämiseen ja toiminnan käynnistämiseen liittyvistä hyödyistä ja ongelmista.

Alueopistojen rehtoreiden vastaukset noudattelevat samaa linjaa kuin arviointiryhmän raportti, jossa etuina nähdään

- hallinnon keventyminen
- mahdollisuus henkilökunnan osaamisen pitkän aikavälin laaja-alaiseen kehittämiseen ja hyödyntämiseen,
- monipuolisempi ja laadukkaampi opetustarjonta
- vahvemman vapaan sivistystyön toimijan syntyminen alueelliselle aikuiskoulutus-kentälle
- paremmat lähtökohdat vastata markkinaperusteisen aikuiskoulutuksen mukanaan tuomiin haasteisiin.

Heikkouksina selvityksessä tuodaan esille

- alueellisuus paikallisuuden sijaan
- etäisyyden kasvaminen osallistujiin
- eri alueiden asukkaiden eriarvoistuminen
- toiminnan kasvava jäykkyys.

6. OPISTOJEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA NYKYTILAN KUVAUS

6.1 Toimintaympäristö

Hankasalmi, Konnevesi ja Laukaa ovat profiililtaan **maaseutumaisia** kuntia, jotka koostuvat pienistä taajamista ja useista sivukylistä. Tilastokeskuksen kaupunkimaisuuden kuvauksen mukaan kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 90 % asuu taajamissa tai suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000. Taajaan asuttuja kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 % mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 4000 mutta alle 15000. Maaseutumaisia kuntia ovat kunnat, joiden väestöstä alle 60 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 15 000, sekä kunnat, joiden väestöstä vähintään 60 % mutta alle 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on alle 4000.

Hankasalmi

31.12.2006 Hankasalmen väkiluku oli 5556. Koko kunnan väestöstä noin 23 % on yli 65 vuotiaita. Hankasalmella on kolme suurempaa taajamaa (kirkonkylä, Asema ja Niemisjärvi) sekä useita pienempiä kyläkuntia. Kansalaisopiston toimintaa on pyritty järjestämään lähes kaikilla kyläkunnilla, koska sivukyliltä ei ole järjestetty julkista liikennettä taajamiin. Lukuvuonna 2006-2007 toimintaa järjestetään taajamien lisäksi seitsemällä pienemmällä kylällä.

Konnevesi

Konnevedellä asukkaita oli 3057. Myös Konnevedellä noin 24 % asukkaista on yli 65 vuotiaita. Konnevedellä järjestetään kansalaisopiston toimintaa pääasiassa kirkonkylällä, mutta lukuvuonna 2006-2007 toimintaa järjestetään myös neljällä sivukylällä.

Laukaa

Laukaan väkiluku oli 17 385. Laukaan kunnan suurimmat taajamat ovat: **kirkonkylä**, joka on suurin taajama (noin 5300 asukasta). **Leppävesi** sijaitsee aivan Jyväskylän kaupungin kyljestä ja se on viime vuosina kasvanut voimakkaasti koska taajamaan on muuttanut asukkaita Jyväskylän puolelta. Lisäksi **Lievestuore** on yksi suurimmista taajamista, asukkaita siellä on ollut vuoden 2003 lopussa 2573. **Vihtavuoren kylä** sijaitsee Laukaan kunnassa noin 16 km Jyväskylästä pohjoisen suuntaan. Matkaa Laukaan kirkonkylään on 7 km. Lisäksi pienempiä kyliä Laukaassa ovat Haapala, Harhala, Hoho, Kuhaniemi, Kuusa, Lankamaa, Tarvaala eli Laukkavirta, Metsolahti, Saarilampi, Savio, Simuna, Valkola, Vehniä, Vihtasilta, Vuontee ja Äijälä. Yli 64 -vuotiaiden osuus väestöstä 31.12.2006 oli 14,2 %.

Kansalaisopiston kursseja järjestetään seuraavilla kyläkunnilla: Laukaan kk, Leppävesi, Vihtavuori, Savio, Lankamaa, Äijälä, Kuusa, Valkola, Vehniä ja Tarvaala. Lievestuoreella toimii yksityinen kansalaisopisto, Lievestuoreen Settlementti, joka hoitaa kansalaisopistotarjonnan lievestuoreelaisille.

6.2 Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen toiminnan kuvaus

Tässä luvussa kuvataan Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen nykyistä toimintaa rinnatusten. Kuvauksissa nostetaan esille keskeisimmät tekijät, jotka kertovat tämän hetkestä toiminnasta. Vasemmassa sarakkeessa kuvataan Hankasalmen kansalaisopiston toimintaa (toimialueena Hankasalmi-Konnevesi) ja oikeassa sarakkeessa Laukaan kansalaisopiston toimintaa.

Toiminta-ajatus

Hankasalmen kansalaisopisto

Hankasalmen kansalaisopisto on Hankasalmen kunnan omistama opetushallituksen valvoma oppilaitos, joka on perustettu 1967. Opiston toiminta-alueena ovat Hankasalmen ja Konneveden kunnat. Kansalaisopiston toiminnasta vastaa Hankasalmen sivistyslautakunta (9 jäsentä), jossa on kansalaisopiston käsittelyn yhteydessä edustajat myös Konneveden kunnasta (3 edustajaa).

Kansalaisopiston käytössä olevat tilat

Hankasalmi

Kansalaisopiston toimisto sijaitsee kunnanvirastossa, jossa on toimistohuoneet opistosihteerille ja rehtorille sekä opettajien työtila. Opisto toimii pääsääntöisesti peruskoulujen tiloissa perusopetukselta vapautuvina aikoina. Tämän lisäksi opisto toimii kunnan monitoimitalolla, jossa on vuokrattuna muun muassa atk-luokka kansalaisopiston käyttöön ympärivuotisesti (139 m²) sekä musiikin ja liikunnan ryhmille tiloja käytön mukaan. Opisto maksaa sisäistä vuokraa toimiessaan kunnan omistamissa tiloissa. Lisäksi opisto toimii yksityisiltä vuokratuissa tiloissa.

Konnevesi

Konnevedellä opisto toimii pääsääntöisesti peruskoulujen tiloissa perusopetukselta vapautuvina aikoina sekä yksityisiltä vuokratuissa tiloissa.

Tiedotus

Hankasalmi

Kansalaisopiston opinto-ohjelma ilmestyy elokuun lopussa ja se jaetaan joka talouteen Hankasalmella ja Konnevedellä. Opinto-ohjelma ja ajankohtaiset tiedotukset löytyvät myös www.sivuilltamme www.hankasalmi.fi. Uusista kursseista, muutoksista ja toiminnasta ilmoitamme myös kirjaston ja kansalaisopiston ilmoitustauluilla, Hankasalmen sanomien opistopalstalla sekä Laukaa - Konnevesi –lehden opistopalstalla. Muita tiedotus- ja markkinointitkkanavia:

- Hankasalmen kunnan henkilöstölehti Vipunen
- Konneveden kunnan henkilöstölehti
- Keskisuomalaisen Arenapalsta
- sähköpostilla kunnan henkilöstölle

Laukaan kansalaisopisto

Laukaan kansalaisopisto on perustettu 1963. Sen toiminnasta vastaa vapaa-ajanlautakunta. Sen toimialueena on Laukaan kunta, joskin opetusta ei juuri ole annettu Lievestuoreella eikä sen ympäristössä, koska siellä on oma paikallinen yksityinen opisto.

Laukaa

Opetus tapahtuu pääsääntöisesti kunnan koululaitoksen tiloissa. Omia tiloja on Kuntalassa hallinnollisten tilojen lisäksi ATK-luokka ja yksi tavallinen luokka sekä valokuvauslaboratorio, joista maksetaan sisäistä vuokraa. Koululaitoksen tiloista ei makseta minkäänlaista vuokraa. Yksityisiltä on vuokrattu joitakin tiloja, lähinnä kudonnan opetukseen.

Laukaa

Kansalaisopiston kursseista tiedotetaan kolmasti vuodessa ilmestyvässä Vattiesitteessä, Laukaa-Konnevesi lehden Vattija opistopalstalla sekä kunnan netti-sivuilla www.laukaa.fi. Keskisuomalaisen menotpalstalla samoin kuin Jyväskylän seudun tapahtumakalenterin netti-sivuilla on opiston tiedotteita. Lisäksi tiedotetaan kirjaston ja nuorisotalon ilmoitustauluilla sekä sähköpostitse tietyille kohderyhmille.

Henkilöstö

Hankasalmi

Opiston henkilöstöön kuuluvat rehtori KM Eila Laulajainen-Malkki, opistosihteri Pieta Kontio ja musiikin lehtori FM Antti Ikonen. Lisäksi opistolla on neljä yhteistä lehtoria koulutoimen kanssa

- 3 lehtoria Hankasalmella (tekstiilityön lehtori Tiina Pellinen, kuvaamataidon lehtori Maria Mäkivirta ja musiikin lehtori Tarja Erkkilä)
- 1 lehtori Konnevedellä (musiikin lehtori Satu Karonen)

n. 80 tuntiopettajaa lukuvuonna 2005-2006
30-40 luennoitsijaa lukuvuonna 2005-2006

Konneveden yhteyshenkilönä toimi sivistys toimenjohtaja Marja-Leena Timonen 26.11.2006 asti. Sen jälkeen yhteyshenkilön tehtäviä on hoitanut vs. sivistystoimen johtaja Lauri Pirkkalainen ja toimistossa Riikka Leskinen.

Yhteisten lehtoreiden virkoja pyritään purkamaan, koska kansalaisopiston toiminnan kannalta yhteiset lehtorit kuormittavat kansalaisopiston taloutta ja osaltaan myös vaikeuttavat opinto-ohjelman laadintaa, koska heidän lopullinen tuntitarpeensa selviää vasta yleensä elokuussa.

Taulukko 2. Yhteenveto kansalaisopistojen vakituisesta henkilökunnasta v. 2006

Henkilökunta	Laukaan ko	Hankasalmen ko.	Yhteensä
Rehtori	1	1	2
Apulaisrehtori	-	-	-
Toimistohenkilöstö	1	1	2
Päätoimiset opettajat	3	1	4
Suunnittelijat	-	-	-
Osastonjohtajat	-	-	-
Muu henkilökunta	-	-	-
YHTEENSÄ	5	3	8

Taulukoon ei ole listattu Hankasalmen ja Konneveden koulutoimien kanssa yhteisiä lehtoreita.

Taulukko 3. Henkilöstön ikäjakauma

Ikäjakauma	Rehtori	Toimistovirkailija	Opettaja
35-40			2
41-45	1		
46-50			
51-55		2	1
56-60			1

Tukipalvelut

Hankasalmi

Palkanlaskenta, kirjanpito, atk-tuki, siivous, kiinteistönhoito. Osittain tukipalvelut sisältyvät sisäiseen vyörytyserään ja osittain ne laskutetaan opistolta.

Lukuvuoden pituus

Hankasalmi

Pääsääntöisesti opiston perusopetus alkaa viikolla 38 ja syyslukukausi on 10 viikkoa ja kevätlukukausi 12 viikkoa. Lisäksi järjestetään kysynnän mukaan kursseja lukuvuoden ulkopuolella esimerkiksi kesäkursseja. Maksupalvelukoulutusta ja muuta toimintaa järjestetään tarpeen mukaan ympärivuotisesti.

Koulutustarjonta

Hankasalmi

Opiston koulutustarjonta muodostuu tällä hetkellä seuraavista kokonaisuuksista:

1. Kansalaisopiston perusopetus

a) yleissivistävää aikuiskoulutusta
- koko lukuvuoden kestävät iltaisin tai päivisin kerran viikossa kokoontuvat kurssit, intensiivikurssit, viikonloppukurssit, luennot, esitelmät, foorumit ja tapahtumat

b) Avoin yliopisto-opetus

- Ikääntyvien yliopisto (Jyväskylän kesäyliopisto, ikääntyvien yliopisto)
- Kasvatustieteiden perusopinnot 25 op onimuoto-opintoina (TYT Tampereen yliopiston täydennyskoulutus-keskus ja KTOL)

2. Maksupalvelukoulutus

- Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus
- Räättälöidyllä tilauskoulutus yrityksille ja kisyhteisöille
- Henkilöstökoulutus

3. Muu koulutus/toiminta

- Noste hakeva toiminta ja koulutus (Noste aikuisten koulutustason kohottamisohjelma)
- useita muita hankkeita

Laukaa

Atk-tuki, siivous, kiinteistönhoito on jo talo-usrviiossa. Palkanlaskenta ja kirjanpito sisältyvät sisäisiin vyörytyseriini.

Laukaa

Pääsääntöisesti opiston perusopetus alkaa viikolla 37 ja syyslukukausi on 11 viikkoa ja kevätlukukausi 13 viikkoa. Lisäksi järjestetään kysynnän mukaan kursseja lukuvuoden ulkopuolella esimerkiksi kesäkursseja

Laukaa

Kansalaisopisto huolehtii normaalin opetus- ja kurssitoiminnan lisäksi taiteen perusopetuksesta käsityö-, kuvataide- ja tanssitaitteen osalta. Ikääntyvien yliopiston puitteissa järjestetään luentoja.

1. Kansalaisopiston perusopetus

a) yleissivistävää aikuiskoulutusta
- koko lukuvuoden kestävät iltaisin tai päivisin kerran viikossa kokoontuvat kurssit, intensiivikurssit, viikonloppukurssit, luennot, esitelmät, foorumit ja tapahtumat

b) Avoin yliopisto-opetus

- Ikääntyvien yliopisto (Jyväskylän kesäyliopisto, ikääntyvien yliopisto)

2. Taiteen perusopetus

Taulukko 4. Opetustuntien jakautuminen aineittain 2006

Taulukossa on mukana Hankasalmen osalta myös maksupalvelutoiminnan tunnit. Konneveden osuus tunneista oli 1950 tuntia.

Opetusaineet	HANKASALMI		LAUKAA		Tunnit yhteensä
	Tunnit	Kurssien tunnit prosentteina	Tunnit	Kurssien tunnit prosentteina	
musiikki	1898	24,51	2140	28,2	4038
näyttämö- ja kuvataiteet	863	11,14	1519	20,3	2382
muotoilu, kädentaidot	1766,3	22,81	1880,3	24,8	3646,6
tanssi	204	2,63	215,3	2,84	419,3
sanataide ja muut taide- ja taitoaineet	73	0,94	127	1,68	200
kielet	398,3	5,14	318	4,2	716,3
historia, kulttuuri ja kirjallisuus	41	0,53	221,3	2,9	262,3
muu opetus, kasvatus ja koulutus	88,2	1,12			89,32
psykologia ja järjestökoulutus	40	0,52			40
tietotekniikka	819	10,6	197	2,6	1016
luonnontieteet	44	0,57			44
terveydenhoito	32	0,41	48	0,64	80
puutarhatalous ja kotitalous	183	2,36			183
liikunta ja terveys	1219,85	15,75	903	11,9	2122,85
muu koulutus	75,3	0,97	16	0,2	91,3
yhteensä	7744	100	7585	100	15 330

Tunnit ja opiskelijat vuonna 2006

Hankasalmi

Vuoden 2006 aikana perusopetusta on järjestetty yhteensä 7273 tuntia, josta Konneveden osuus on 1916 tuntia. Valtionosuustuntimäärä oli 6197.

Maksupalvelukoulutuksen puolella opetustuntimäärä oli 472 tuntia.

Kansalaisopiston toiminta vuoden 2006 aikana suuntautui yhä enemmän yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Yhteistyön kehittämistä on jatkettu niin paikallisesti, valtakunnallisestikin kuin kansainvälisestikin. Mukana yhteistyössä on ollut yrittäjiä, kunnan eri sektoreita, järjestöjä jne.

Laukaa

Opetustuntimäärä v. 2006 oli 7585, josta taiteen perusopetusta 654 tuntia. Valtionosuustuntimäärä oli 6598. Eri opetusryhmiä oli 298 ja kurssilaisia 4318 henkeä.

Maksupalvelukoulutuksen puolella opetustuntimäärä oli 95 tuntia

Yhteistyötä on tehty Vatin ja sen kautta myös kolmannen sektorin kanssa.

Taulukko 5. Toiminnalliset tunnusluvut vuonna 2006.

Vuoden 2006 aikana opetusta on järjestetty Hankasalmen kansalaisopistossa yhteensä 7745 tuntia, josta Konneveden osuus on 1950 tuntia.

	HAN- KASALMI 2006	LAU- KAA 2006	YHTEENSÄ
VOS-tunnit	6197	6598	12795
1. Tunnit yhteensä	7745	7585	15330
• yleissivistävä	7273	7490	14 763
- tut.johtamaton	6004	6646	12650
- lapset	1158	825	1989
- alle 6 t	111	19	130
• maksupalvelu	472	95	567
- työvoimapoliittinen aikuiskou- lutus	350		
- työnantajan tilaama koulutus	39		
- muut koulutukset (NOSTE)	83	95	
2. Kurssien lukumäärä	349	318	667
• yleissiv. kurssit	229	269	498
• lapset	59	39	98
• alle 6 t	48	7	103
• maksupalvelukurssit	13	3	16
3. Kurssilaisten määrä (brutto)	4788	4318	9106
• yleissivistävä	2963	3869	6832
• lapset	610	404	1014
• alle 6 t	1106	21	1127
• maksupalvelu	109	24	133
4. Netto-opiskelijamäärä	n. 2000	2348	4348
• yleissivistävä	1346	1926	3272
• lapset	265	386	651
• alle 6 t	arvio 280	arvio 21	301
• maksupalvelu	109	15	124

Alla olevassa taulukossa on esitetty vuodesta 2001 alkaen opistoille myönnettyt valtion-osuustunnit ja varsinaisen opetuksen toteutuneet tunnit (ei sisällä maksupalvelun tunteja), joista ilmenee tuntikehitys seitsemän vuoden ajalta.

Taulukko 6. Valtionosuustunnit ja pidetyt tunnit 2000-2007

VOS-tunnit

Kunta	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hsalmi	6262	6472	6462	6211	6015	6197	6316
Laukaa	7015	6716	6571	6584	6609	6598	6746
YHT.	13 277	13 188	13 033	12 795	12 624	12 795	13 062

Pidetyt tunnit

Kunta	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hsalmi	6881	6265	6532	6923	6605	7273	
Laukaa	7123	7059	7171	7717	7236	7585	
YHT.	14 004	13 324	13 703	14 640	13 841	14 458	

Taulukko 7. Opiston toimintaan osallistujien määrä suhteutettuna väkilukuun

Kunta	Asukasluku 31.12.2006	Netto- opiskelija- määrä	Opiskeli- joiden % osuus kunnan asukaista	Brutto- opiskelija- määrä (kurssilaiset)	Kurssilais- ten % osuus kun- nan asuk- kaista
Hsalmi ja Kvesi	5556 + 3057= 8613	n. 2000	23,2 %	4788	55,6 %
Laukaa (- Lievesuore)	17 385 - 2600 Lt= 14 785	2348	15,8%	4318	29,2 %
YHTEENSÄ	23 398	4348	18,6 %	9106	38,9 %

Kansalaisopiston toiminta 2006

Hankasalmi

Varsinaisen toiminnan vuoden 2006 menot olivat 386 734,00 € ja tulot 96 098,00 € (sis. opiskelijamaksut + Konneveden osuuden).

Maksupalvelukoulutuksen menot: 17 275,00 € ja tulot: 21 533,00 €. Voittoa maksupalvelukoulutuksesta jäi 4257,00 €.

Vuoden 2006 kaikki menot (varsinainen toiminta + maksupalvelu) 404 009, 00 € ja tulot 117 903,00 €. Valtionosuuden määrä oli 217 306 €. Kunnan rahoitusosuudeksi jäi 68 800 €

Konneveden osuuden laskeminen

Hankasalmen kansalaisopiston toiminnan järjestämistä koskeva sopimus on allekirjoitettu 10.3.1993. Konneveden kunta laatii yhdessä rehtorin kanssa itsenäisesti oman opetussuunnitelmaesityksen paikallisten tarpeiden mukaisesti Konneveden kunnalle osoitetun kiintiön puitteissa. Konneveden kunnan korvattava määrä Hankasalmen kunnalle opiston käyttömenoihin lasketaan siten, että opiston tilipäättöksen todellisten **menojen ja tulojen erotus jaetaan pidettyjen tuntien määrällä ja osamäärä kerrotaan Konneveden kunnassa pidettyjen tuntien määrällä.**

Varsinainen toiminta 2006:

Hankasalmella pidetyt tunnit 5325 t (73 %)

Konnevedellä pidetyt tunnit 1950 t (27%)

Pidetyt tunnit yhteensä 7275 t

Menot ilman poistoja (sis vyörytykset) 396 248,00 €

Tulot (valtionosuus + muut tulot) 283 438,00 €

Netto 112 810,00 €

Konneveden osuus $\frac{1950 \text{ t} \times 112 810 \text{ €}}{7275 \text{ t}} = 30 238$

30 238 € : 1950 t = 15,50 € / t

7. EHDOTUS KOLMEN KUNNAN YHTEISESTÄ KANSALAI SOPISTOSTA

Työryhmä esittää tässä luvussa ehdotuksen kolmen kunnan yhteisestä kansalaisopistosta. Kappaleissa käydään läpi uuden opiston hallintomalli, toiminnan painopistealueet, henkilöstö, talous ja toteutusaikataulu.

7.1 Lähtökohtia

Kansalaisopistotoiminta on laajoja ja eri-ikäisiä väestöryhmiä palvelevaa toimintaa, jota tuetaan valtionosuusrahoituksella. Kolmen kunnan yhteisen kansalaisopiston perustamisen lähtökohtana ja ensisijaisena tavoitteena on pidettävä hyvätasoisten opistopalvelujen tuottamista Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kuntien asukkaille. Kansalaisopiston toiminnan sisältö ja laatu on huomioitava eikä pyrkimyksenä ole hakea pelkästään rahallista säästöä, Työryhmä pitää tärkeänä, että uuden opiston toiminnan taso taataan vähintäänkin samalle tasolle kuin nykyistenkin opistojen taso on, jotta opistotoiminnan kehittämistyölle rakentuu kestävä pohja.

Työryhmä näkee tärkeänä jatkuvan opistotyön kehittämisen, johon liittyy muun muassa vapaan sivistystyön lain edellyttämä arviointityö, laadun kehittäminen (kansalaisopistojen laatupalkinnot), erilaisten opetusmuotojen kehittäminen (verkko-opetus, etäopetus, henkilökohtainen ohjaus jne.) sekä henkilöstön kehittäminen. Lisäksi nykypäivänä on tärkeää huomioida kansainvälistyminen, johon työryhmän mukaan on jatkossa suuntauduttava yhä asiantuntevammin.

Työryhmän esityksen tavoitteena on, että yhteisen kansalaisopiston myötä toiminta monipuolistuu, tarjonnan laatu paranee ja se tavoittaa yhä enemmän eri-ikäisiä ja eri asemassa olevia kuntalaisia. Uusi opisto pystyy toiminnassaan panostamaan yhä laajemmin ja laadukkaammin sosiaaliseen ja kulttuuriseen toimintaan yhteistyössä Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kuntien eri hallintokuntien kanssa. Yhteistyön kehittäminen eri tahojen kanssa on yksi uuden opiston päätavoitteista.

Vaikka toimintaa laajennetaan ja monipuolistetaan, pyritään siihen, että kolmen kunnan yhteisen kansalaisopiston kulut eivät kasva muutoin kuin normaalin kulujen kasvun myötä. Lähtökohtana on, että yhdistymisen kautta pystyttäisiin tarjoamaan parempaa ja laadukkaampaa palvelua asiakkaita huomioiden lähes samoilla kustannuksilla. Tavoitteena on, että uusi kansalaisopisto ajatellaan laajasti osana yhteiskunnallista toimijakenttää, josta koituu hyötyä monelle kunnan sektorille. Tähän tavoitteeseen päästään panostamalla muun muassa opetusministeriön painopistealueisiin liittyvään opetukseen, jotka keskittyvät terveyttä ja hyvinvointia edistäviin opintoihin, kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien parantamiseen (erityisesti eläkeläisille suunnattu koulutus) sekä kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisääviin opintoihin. Opintojen tavoitteena on nimenomaan toimia ennaltaehkäisevänä, aktivoivana ja hyvinvointia lisäävänä toimintana. Tästä näkökulmasta kuntien kokonaiskustannukset saattavat pitkällä aikavälillä laskea. Voidaan olettaa, että esimerkiksi terveyttä edistävät opinnot, kuten terveysliikunta vaikuttaa terveydenhuollon kuluja pienentävästi, koska toiminta on ennaltaehkäisevää. Uusia, syrjäytymisvaarassa olevia ryhmiä kansalaisopisto-opetuksen piiriin houkuttelevat opinnot voivat vaikuttaa syrjäytymistä ehkäisevästi ja näin ollen vähentää esimerkiksi nuorten ja aikuisten mielenterveysongelmia.

Opetustuntimäärää pyritään yhteistyön kautta kasvattamaan, koska valtionosuus määräytyy pidettyjen tuntien perusteella. Mitä enemmän toimintaa järjestetään, sitä enemmän omistajayhteisö saa valtionosuutta. Opiston toiminnan alkuvaiheessa kuntien kulut saattavat hetkellisesti kasvaa, mutta tavoitteena on, etteivät kuntaosuudet nouse pysyvästi, vaan tilanne tasaantuu aikaa myöten. Lisäksi valtion avustuksilla, kurssimaksuilla, hanketoiminnalla ja maksupalvelutoiminnalla pystytään kattamaan osa kustannusten noususta. Esim. Laukaassa Sara-projektin koulutus voidaan järjestää opiston kautta

7.2 Hallintomalli

Työryhmä ehdottaa, että perustetaan kolmen kunnan yhteinen opisto, joka kantaa nimeä XXXXXXXXXXXX. Laukaan kansalaisopisto ja Hankasalmen kansalaisopisto nimet poistuvat käytöstä. XXXXX viittaa alueen maantieteelliseen sijaintiin/historialliseen tapahtumaan/tai johonkin muuhun.

Laukaan kansalaisopiston ja Hankasalmen kansalaisopiston toiminta (toimialueena Hankasalmi-Konnevesi) siirretään yhteisen lautakunnan alaisuuteen. Yhteistyötä varten perustetaan uuden opiston johtokunta, jossa on edustajat Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kunnista.

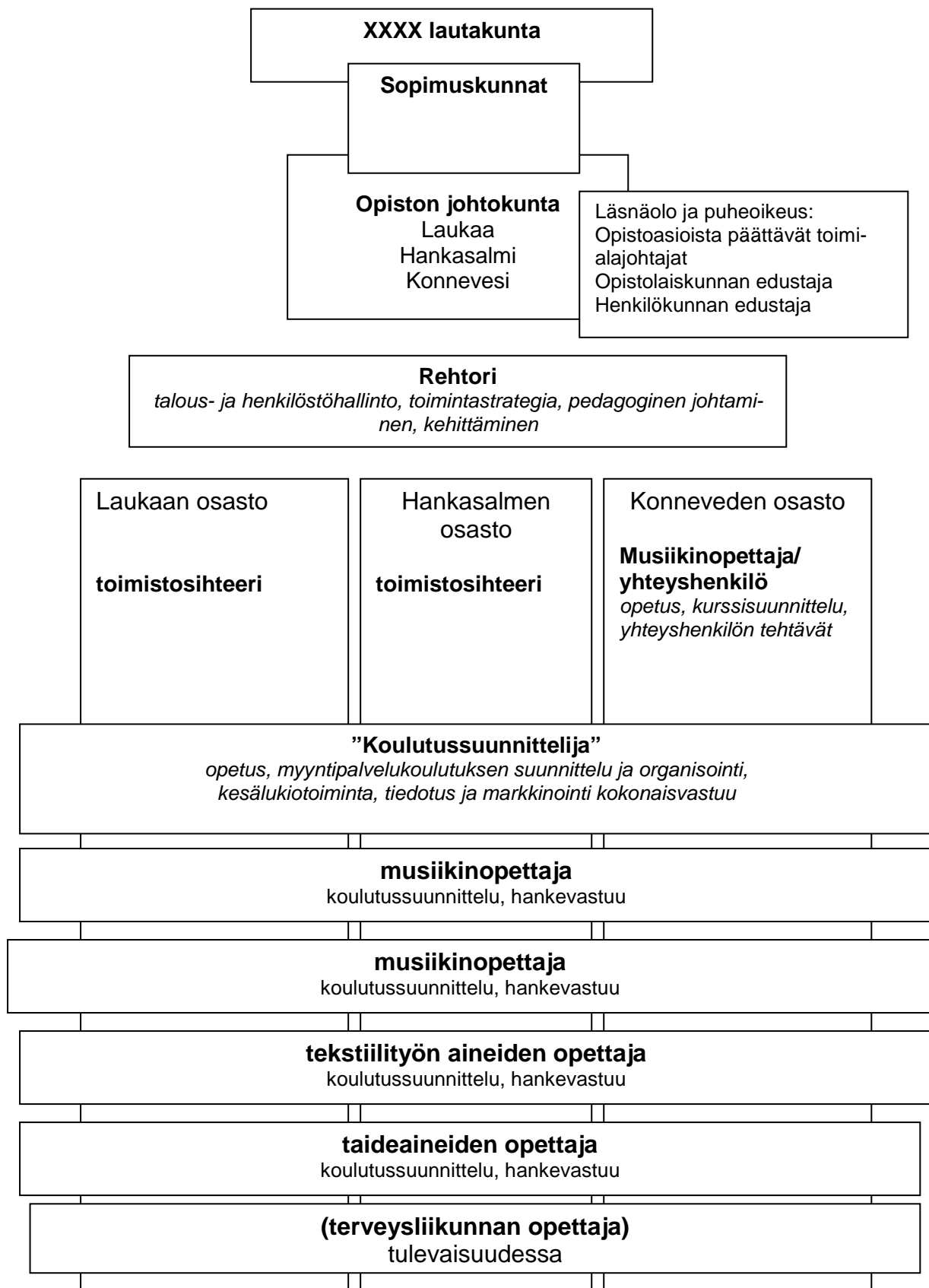
Yhteistyön tavoitteena on taata Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kuntien asukkaille laadukkaat kansalaisopistopalvelut ja järjestää ne taloudellisesti tehokkaasti sopimuskunnissa. Toimintaperiaatteena on kansalaisopistotoiminnan turvaaminen ja toiminnan kehittäminen seudullisesti kuntien välisenä yhteistyönä.

Kolmen kunnan yhteinen opisto organisoidaan **keskuskuntamallin** mukaisesti, joilla tarkoitetaan yleensä kuntien välistä sopimusjärjestelyä, jossa yksi kunta tuottaa muiden yhteistoimintaan osallistuvien kuntien osalta sopimuksessa määritellyt palvelut. Sopimus ja yhteinen toimielin kattavat useimmiten tietyn hallinnonalan tai sen osa-alueen tehtävät, esimerkiksi palvelu- tai viranomaisyksikön. Yhteistoiminnalla pyritään uudistamaan palvelurakenteita ja henkilöstövoimavarojen hallintaa palvelujen tuottavuuden parantamiseksi.

Keskuskuntamallissa kustannusten määrittely ja jako maksuosuuksiin ovat sopimuksenvaivaisia asioita. Kunnat voivat sopia kustannusten jakautumisesta asukasluvun perusteella tai perustuen asukasluvun ja esimerkiksi tilinpäätöstietojen tai jonkin muun kriteerin yhdistelmään. Maksuosuuksien osalta on kuitenkin perusteltua pyrkiä aiheuttamisperiaatteen mukaiseen kustannustenjakoon. Isäntäkuntamallissa keskeistä onkin tilaaja-tuottaja -osaamisen vahvistuminen, joka edellyttää palvelujen tuotteistamiseen liittyvää osaamista toiminto- ja tuotekohtaisten kustannustietojen ja palvelujen laatuksien määrittämiseksi.

Alla olevassa kaaviossa on kuvattu uuden opiston hallintomallirakenne, josta ilmenee myös uuden opiston henkilöstö ja heidän tehtäväkuvauksensa pääpiirteittäin. Jäljempänä on kuvattu sanallisesti hallintomallia.

xxxxxx KANSALAI SOPISTO

Opisto on xxxx kunnan omistama ja hallinnoima. Opisto on xxtoimen alainen nettobudjetoitu yksikkö, jonka asioista päättää xxxtoimen lautakunta. Opistoa johtava rehtori toimii

opistoasioiden esittelijänä. Sopimuskuntien päätösvalta on varmistettu sopimuksin sekä erillisen **opiston johtokunnan** kautta, jossa jokainen sopimuskunta on edustettuna. Kunta- ja palvelurakennemuutostusta ohjaava puitelaki edellyttää, että yhteistoiminta-alueen päätöksenteko perustuu siihen osallistuvien kuntien asukaslukuun, elleivät kunnat sovi toisin.

Johtokunnan tehtävänä on tarkistaa ja omalta osaltaan käsitellä opiston toimintasuunnitelmaa, talousarviota, toimintakertomusta, tilinpäätöstä ja kuntien maksuosuuksia. Päätösvalta opiston asioissa on xxxx kunnan xxxxxkunnalla, mutta johtokunnan tehtävä on ohjata toimintaa siten, että kunkin sopimuskunnan tahto tulee asianmukaisesti ja riittävässä määrin huomioitua.

Johtokunnan kokoonpano on seuraava: Laukaan kunnalla on vähintään x, Hankasalmen x ja Konnevedellä x edustaja johtokunnassa. Johtokunnan jäsenten määrää voi tarkistaa kunkin kunnan osalta tarpeen mukaan. Johtokunnan jäsenet valitaan kunnanvaltuuston jäsenistä valtuustokausittain. Johtokunnan jäsenillä on henkilökohtaiset varajäsenet. xxxxx lautakunta nimeää johtokunnan puheenjohtajan. Johtokunta valitsee varapuheenjohtajan keskuudestaan. Opiston rehtori toimii esittelijänä. Rehtorin ollessa estynyt ????? toimii hänen sijaisenaan. Ylläpitäjäkunnan ja sopimuskuntien opistoasioista päättävän toimialan johtajilla (vapaa-aikatoimen johtaja, sivistystoimenjohtaja), opistolaisyhdistyksen puheenjohtajalla ja henkilöstön edustajalla (yksi kpl) on läsnäolo- ja puheoikeus johtokunnan kokouksissa.

7.3 Toiminnan painopistealueet

Toiminta-ajatus

Kolmen kunnan yhteinen kansalaisopisto on avoin oppimisympäristö kaikenikäisille. Toiminta-ajatuksena on tuottaa Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kunnan asukkaille mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. XXXXkansalaisopisto tarjoaa laadukasta ja korkeatasoista yleissivistävää ja ammatillisia taitoja kehittävää koulutusta sekä erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja kulttuurixxxx . Lisäksi opisto tarjoaa ammatillista täydennyskoulutusta kuntien työntekijöille, yrittäjille, yhteisöille ja muille toimijoille sekä työvoimaviranomaisille. Tavoitteena on kannustaa kuntalaisia aktiiviseen itsensä kehittämiseen ja osallistumiseen kansainvälistyvässä maailmassa.

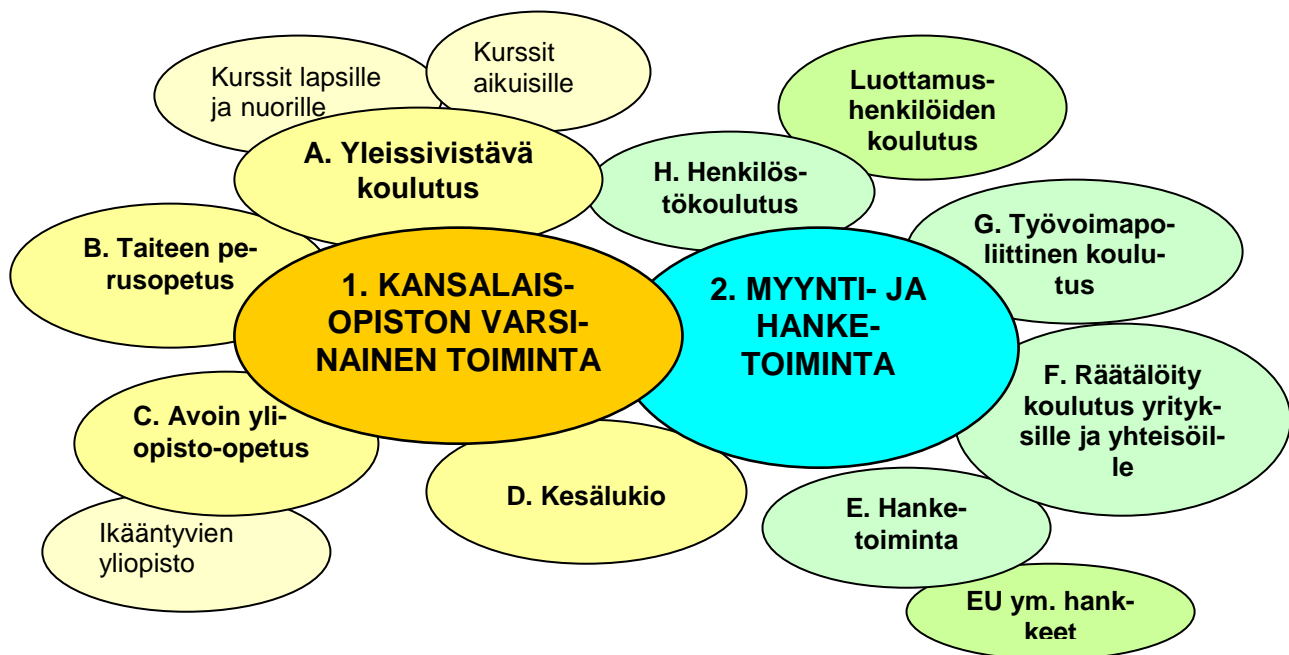
Visio

Kolmen kunnan yhteinen kansalaisopisto on toiminta-alueensa vahva yhteiskunnallinen vaikuttaja ja koulutus-, kulttuuri- ja harrastustoiminnan järjestäjä. Opisto on verkottunut, aikaansa seuraava, laaja-alainen ja kehittyvä alueensa johtava oppimisorganisaatio, joka vahvistaa henkilöstön osaamista sekä oppilaitoksen palvelujen ja laadun kehittämistä uusien haastavien mahdollisuuksien ja innovatiivisten ideoiden kautta. Panostamme toiminnan jatkuvuuteen laajentamalla asiakaskuntaamme lisäämällä opetustarjonnan ja –menetelmien monipuolisuutta sekä toiminnan joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä. maksupalvelu

Toiminnan painopisteet

Uuden opiston toiminta jakaantuu kahteen pääosa-alueeseen: **1. kansalaisopiston varsinaiseen toimintaan ja 2. myynti- ja hanketoimintaan.** Alla olevassa kaaviossa on esitetty uuden opiston toiminnan painopistealueet.

Kaavio 2. XXXXXopiston toiminnan painopistealueet

1. Kansalaisopiston varsinainen toiminta

Uuden kansalaisopiston varsinainen toiminta perustuu yleissivistävään koulutukseen kaikenikäisille. Pääpaino on **yleissivistävässä aikuiskoulutuksessa (A)**, joka on pääasias-sa ei tutkintoon johtavaa, joka toteutetaan joko koko lukuvuoden kestävinä kursseina tai lyhytkursseina. Tutkintoon johtavaa koulutusta opisto tarjoaa Tietokoneen ajokorttitutkin-noissa. Yleissivistävän aikuiskoulutuksen tavoitteena on palvella aikuisväestön sivistystar-vetta, tarjota mahdollisuuksia aikuisten omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi sekä harrastus- ja kulttuuritoiminnalle.

Yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kanssa lisätään. Kansalaisopistossa suoritettuja opintoja voidaan myös hyväksilukea ammatilliseen tutkintoon, jolloin opiskelija voi esim. joustavasti paikkakunnalta käsin suorittaa ammatillisen tutkinnon (mm. atk-opintoja, en-siapukurssseja, kädentaito- ja kuvataidekursseja jne.). Lisäksi opisto tarjoaa **yleissivistä-vää koulutusta lapsille ja nuorille**, joka pitää sisällään muun muassa erilaisia harrastus-, lukio- ja abikursseja.

Yhteistyön kehittäminen eri tahojen kanssa on yksi uuden opiston päätavoitteista.

Uusi opisto pystyy toiminnassaan panostamaan yhä laajemmin ja laadukkaammin sosiaa-liseen ja kulttuuriseen toimintaan yhteistyössä Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kuntien eri hallintokuntien kanssa. Julkishallinnon palvelut, kuten kulttuuri-, kirjasto-, nuori-sotyö- ja liikuntatoimen aktiviteetit pyritään saamaan yhteistyön kautta osaksi opiston toi-mintaa siltä osin kuin ne on luettavissa opetustoiminnaksi. Kunnallinen kansalaisopistojär-jestelmä pystyy hyödyntämään paremmin kunnassa jo järjestettävät erilaiset koulutukset mm. liikunta- ja vapaa-ajan toiminnan kautta järjestettävät kurssit (uimakoulut, leirit, urhei-lukoulut, retket), sosiaali- ja terveystoimessa järjestettävät koulutukset (ensiapukurssit jne.) ja muu henkilöstön koulutus (atk-koulutus). Lisäksi uusi opisto kehittää yhteistyötä paikal-listen järjestöjen ja yritysten kanssa, tavoitteena järjestää erilaisia kursseja ja toimintaa yhteistyössä. Myös eri oppilaitosten kanssa alueellisesti ja valtakunnallisesti kehitetään yhteistyömuotoja.

Toisena painopistealueena kansalaisopiston toiminnassa on **taiteen perusopetus (B)**, joka on suunnattu lähinnä lapsille ja nuorille. Kunnan tehtävänä on järjestää kunnan asuk-kaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen

taiteen eri aloilla. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 1992, 1 §). Taiteen perusopetuksesta annettu laki 633/1998 sisältää säännökset taiteen perusopetuksesta. Lain mukaan taiteen perusopetus on tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta. Oppilaitos voi myös järjestää alle kouluikäisille varhaisen opetusta sekä opetusta aikuisille. Taiteen perusopetus antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Taiteen perusopetuksen valtionosuus määräytyy yleisen opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen kunnan asukasluvun mukaan (v 2006 1,4 euroa/ asukas) tai laajan opetussuunnitelman mukaan laskennallisten opetustuntien mukaan. (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta).

Kolmantena painopistealueena on **avoin yliopisto-opetus (C)**, joka tarkoittaa jonkin oppiaineen opintokokonaisuuden järjestämistä yhteistyössä yliopiston kanssa. Avoin yliopisto on koulutuksellista tasa-arvoa edistämään luotu opintojärjestelmä. Opetuksen periaatteita ovat avoimuus ja vastaavuus yliopiston perusopetukseen. Olennaista on, että koulutukseen voi osallistua pohjakoulutuksesta ja opintojen tavoitteista riippumatta. Vastaavuus tarkoittaa sitä, että opintosuoritukset vastaavat yliopistojen perusopetuksen suorituksia ja ne voidaan hyväksyä osaksi tutkintoa. Avoin yliopisto on osa yliopistolaitosta ja toisaalta osa aikuiskoulutuksen kokonaisuutta.

Kansalaisopisto toimii yhteistoimintaopistona Jyväskylän ikääntyvien yliopistossa ja järjestää **ikäntyvien yliopistotoimintaa**. Ikääntyvien yliopistotyö on avoimen yliopisto-opetuksen erityismuoto. Sen tehtävänä on välittää ikäihmisille ajankohtaista tutkimustietoa ja tarjota heille mahdollisuuksia omaehtoiseen yliopistolliseen opiskeluun ilman arvosana- tai muita suoritustavoitteita. Ikääntyvien yliopisto on tieteellisen tiedon ja elämäkokemuksen kohtauspaikka.

Viimeisenä painopistealueena kansalaisopiston varsinaisessa toiminnassa on **kesälukio-toiminta (D)**. Kesälukio on tarkoitettu lukion, peruskoulun yläkoulun ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille sekä aikuisopiskelijoille. Kesälukiot ovat 1-3 viikon mittaisia intensiivisiä opiskelujaksoja, Kesälukio-opiskelu on kokopäiväistä ja siellä voi täydentää ja kerrata lukion opintoja ja suorittaa lukiokursseja. Kesälukiot järjestetään yleensä internaattimuotoisina eli opetuksen lisäksi kesälukiot tarjoavat opiskelijoille majoituksen, ruokailut, retket ja vapaa-ajan ohjelman. Lukion oppimääriin kuuluvien kurssien tuntimäärät, sisällöt, tavoitteet ja arviointimenetelmät vastaavat lukiodien opetussuunnitelmille asetettuja vaatimuksia. Opetuksesta kesälukioissa vastaavat pätevät lukio-opettajat.

2. Myynti- ja hanketoiminta

Uuden kansalaisopiston toinen osa-alue muodostuu myynti- ja hanketoiminnasta, joka täydentää kattavasti alueen koulutustarjontaa. Myynti- ja hanketoiminnan perustehtävä on tuottaa ammatillista täydennyskoulutusta toiminta-alueen kuntien työntekijöille **henkilöstökoulutuksena (H)** sekä järjestää **räätälöityä koulutusta (F)** yrityksille ja yhteisöille, yhteisöille ja muille toimijoille heidän todellisiin tarpeisiinsa. Aikuiskoulutuksella voidaan vaikuttaa yritysten ja eri organisaatioiden henkilöstön hyvinvointiin panostamalla elinikäisen oppimisen ja ammattitaidon päivittämisen mahdollisuuksiin, tarjoamalla joustavia ja tehokkaita oppimismahdollisuuksia (etäopiskelu, avoin opetus, verkko-opiskelu) sekä järjestämällä lisä- ja täydennyskoulutusta tarvelähtöisesti. Koulutusta voidaan toteuttaa nopeasti ja joustavasti muuttuvissa työelämän tarpeissa ja koulutusta järjestetään ympäri vuoden.

Myynti- ja hanketoiminnassa järjestetään lisäksi **työvoimapolitiittista koulutusta (G)** yhteistyössä työvoimahallinnon kanssa. Myynti- ja hanketoiminta ei kuulu valtionosuuden piiriin ja siksi se rahoittaa omalla toiminnallaan ja **hankkeiden (E)** avulla kaiken toimintan-

sa. Lisäksi toiminnan tuotoilla voidaan tuottaa tuloja valtionosuustoiminnalle siten, että omistajakuntien oma osuus toiminnan rahoitukseen pienenee. Hankkeet ovat joko EU-rahoitteisia tai kansallisella rahoituksella toimivia määräaikaista hankkeita, jotka tuottavat palveluita ja koulutusta kunkin hankkeen osaamisalueella. Hankkeiden seurannasta vastaa aina oma ohjausryhmä, jossa on omistajan, rahoittajan ja sidosryhmien edustajia. Kohderyhmä on määritelty hankesuunnitelmassa samoin kuin tarjottavat palvelut.

XXXXXX kansalaisopistossa opiskelijat tulevat pääasiassa Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden alueelta. Opistossa ei ole ikärajaa, vaan opisto on avoin oppimisympäristö kaikenikäisille. Myynti- ja hanketoiminnan toimialue on pääasiassa sama kuin kansalaisopiston. Opiskelijat ovat yritysten ja yhteisöjen henkilöstöä ja työvoimapolitiittisessa koulutuksessa olevia.

7.4 Henkilöstö

Lähtökohtana on, että opistojen nykyinen vakituinen henkilökunta säilyy ja tämän hetkinen henkilökunnan lisäystarve on myös huomioitu opiston toiminnan kannalta. Vakituisten henkilökunnan kulut pysyvät suurin piirtein samoina kuin aikaisemminkin. Tulevaisuudessa on kuitenkin syytä arvioida mahdollista henkilöstön lisäystarvetta, koska yhä enemmän joudutaan panostamaan ennaltaehkäisevään toimintaan mm. terveysliikuntaan. Myös opetusministeriön näkökulmasta kansalaisopistoja suunnataan järjestämään yhä enemmän terveysliikunnan kursseja.

7.5 Talous

Työryhmä esityksen lähtökohtana on, että kansalaisopistopalvelut pyritään turvaamaan määrällisesti ja laadullisesti osoittamalla opetustoimintaan taloudellisia resursseja niin, että opetustuntien määrä säilyisi vähintäänkin nykytasolla. Opetusta annetaan lähipalveluperiaatetta toteuttaen opiston toimialueen eri osissa ja monipuolisesti.

Alla olevassa taulukossa on esitetty Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen pidetyt tunnit, menot ja tulot vuoden 2006 tilinpäätöksen mukaan. Menoilla tarkoitetaan kaikkia opiston menoja (Hankasalmen osalta myös maksupalvelutoiminnan menot ja tulot) ja tuloilla kaikkia opiston tuloja, joihin sisältyvät valtionosuus, kurssimaksut ja muut tulot. Nettomenoilla tarkoitetaan kunnan osuutta opistotoiminnan menoista. Laukaan osalla menoihin sisältyy myös Lievestuoreen Settlementin avustus (15 000 €), joka nostaa Laukaan kansalaisopiston menoja.

Taulukko 8. Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen vuoden 2006 tunnit, menot ja tulot

	Hankasalmi	Laukaa	”xxxxopisto”
Pidetyt tunnit	7745	7585	15 330
MENOT			
Toimintamenot yhteensä	404 009	460 930 (josta Lievestuoreen ko:n avustus 15 000)	864 939
TULOT			
Valtionosuus	217 306	255 270	472 576
Opintomaksut	60 315	72 770	133 085
Tuet ja avustukset	4590		

Myyntituotot	52 640		
(Maksupalvelutoiminnan tuotot, sopimuskuntien maksuosuudet, muut tuotot)	(21 533 30 238 358)		
Tulot yhteensä	335 208	328 040	663 248
NETTOMENOT	68 801	132 890	201 691

Yllä on siis kuvattu vuoden 2006 taloustilannetta. Voitaneen todeta, että kansalaisopisto-toiminta on nykyisellään sekä Laukaan että Hankasalmen kunnille siinä mielessä edullista toimintaa, että suhteellisen pienellä kuntien taloudellisella panoksella pystytään tuottamaan mielekästä toimintaa suurelle osalle kuntalaisia.

Henkilöstökulut

Lähtökohta on, että opistojen nykyinen vakituinen henkilökunta säilyy ja henkilökunnan lisästarve on myös huomioitu opiston toiminnan kannalta. Vakituisten henkilökunnan kulut pysyvät suurin piirtein samoina, joten kustannukset tältä osin pysyvät samansuuruisina kuin aikaisemmissakin opistoissa. Tuntiohjoitajien kustannuksissa on eroja, sillä päteville tulee maksaa enemmän kuin epäpäteville.

Valtionosuus

Hankasalmi ja Laukaa kuuluvat samaan valtionosuusluokkaan, joten niiden valtionosuudet pysyvät ennallaan yhteisen opiston syntyessä. Valtionosuustunnit lasketaan vuonna 2008 siten, että vuoden 2005 ja 2006 toteutuneet ja vuoden 2007 arvioidut tunnit huomioidaan laskennassa ja sen jälkeen tunnit suhteutetaan hyväksytyjen valtionosuustuntien määrään. Toteutunut tuntimäärä tulee olla vuosittain noin 10 %:a suurempi kuin valtionosuustuntimäärä, jotta valtionosuustunnit pysyvät saavutetulla tasolla.

Yksikköhinta

Tänä vuonna (2007) tunnin yksikköhinta sekä Laukaassa että Hankasalmella on 62,67 €/opetustunti. Valtionosuuksien yksikköhinnan indeksikorotuksia ei pysty tarkkaan arvioimaan, mutta yksikköhinta tulee olemaan nykyistä korkeampi vuonna 2008. Yksikköhinta lasketaan jakamalla yksikköhinnan määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden toteutuneet opistojen käyttökustannukset saman vuoden opetustuntien määrällä. Näin ollen vuoden 2008 yksikköhinta määräytyy vuoden 2006 perusteella.

Kurssimaksut ja muut tulot

Kurssimaksujen ja muiden tulojen määrää on mahdoton ennustaa, sillä ne riippuvat täysin toiminnasta ja sen laadusta. Voidaan olettaa, että isommalla opistolla on paremmat mahdollisuudet omarahoituksen keräämiseen kuin pienellä opistolla ja näin ollen esimerkiksi hankerahoituksen ja maksullisen palvelutoiminnan osuutta pyritään uudessa opistossa nostamaan. Opiskelijoilta perittävien kurssimaksujen osalta käytäntö kannattaa yhtenäistää koko opiston alueella, joka aiheuttaa sen, että osasta kunnissa kurssimaksut nousevat. Erityisryhmien, muun muassa työttömien ja eläkeläisten alennuksista kannattaa sopia opiskelun esteiden poistamiseksi ja uusien opiskelijaryhmien tavoittamiseksi.

7.6 Toteutusaikataulu

Vapaan sivistystyön oppilaitoksen ylläpitämislupaa tulee hakea viimeistään vuotta ennen oppilaitoksen toiminnan aloittamista. Lupahakemuksessa tulee esittää selvitys sivistysstar-

peesta sekä muiden luvan myöntämisedellytysten täyttymisestä. Luvassa määritellään ylläpitäjää ja oppilaitosta koskevien tietojen lisäksi oppilaitoksen tarkoitus, koulutustehtävä, opetuskieli sekä muut tarpeelliset koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Tämän mukaan uuden opiston toiminta voisi alkaa aikaisintaan vuoden 2009 alussa.

8. LOPUKSI

8.1 Ohjausryhmän näkemyksiä

Yleistä

Työryhmä pyysi ohjausryhmää ottamaan kantaa 31.5.2007 ohjausryhmän kokouksessa uuden opiston hallintomalliin ja toimintaan SWOT-analyysin avulla. Ohjausryhmää pyydettiin tarkastelemaan ja arvottamaan kaksi eri vaihtoehtoa, jotka liittyvät uuden opiston hallintomalliin ja toimintaan. Ensimmäisessä vaihtoehdossa pyydettiin arvioidaan tilannetta, jossa Laukaa on keskuskuntana ja toisessa vaihtoehdossa, jossa Hankasalmi on keskuskuntana. Vaihtoehdoissa oli tarkoitus käydä läpi näiden vaihtoehtojen vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat sekä pyydettiin ohjausryhmää antamaan ehdotuksensa keskuskunnasta. Ohjausryhmän jäsenet päätyivät kuitenkin SWOT-analyysin sijasta esittämään erilaisia näkökulmia ja mielipiteitä uuden opiston toiminnasta ja hallintomallista. Tämän lisäksi työryhmä oli jo pyytänyt sekä Laukaan kansalaisopiston että Hankasalmen kansalaisopiston henkilökuntaa tuomaan oman näkökulmansa esiin SWOT-analyysia käyttäen uuden opiston hallintomallista ja uuden opiston toiminnasta. Esiin nousseita näkemyksiä on esitetty alla kootusti.

Pääsääntöisesti kolmen kunnan yhteinen kansalaisopisto nähdään mahdollisuutena, joka tuottaa erilaisia koulutus-, kulttuuri- ja harrastuspalveluja tasapuolisesti kuntien asukkailla. Uuden opiston toiminta nähdään toimintona, joka nostaa kuntien lähipalvelutasoa ja vahvistaa kuntien sosiaalista sekä kulttuurista toimintaa.

Kansalaisopistojen henkilökunnan SWOT -analyysistä ja ohjausryhmän pohdinnoista voidaan koostaa seuraavat hyödyt, jos kansalaisopistot yhdistetään alueellisesti laajemmaksi yksiköksi:

- hallinnoinnin määrä vähenee
- tarjonta laajenee ja päällekkäisyys vähenee
- suurempi, vahvempi ja kiinnostavampi toimija sekä oppilaitoksena että työnantajana
- paremmat edellytykset henkilöstön kehittämiselle ja henkilöstökoulutukselle
- järkevämpi ja motivoivampi työnjako henkilöstön kesken: ammatillisempi suunnittelu, valmistelu ja toiminta
- opistotoiminnan kehittäminen ja laadunhallinta vahvistuu
- paremmat mahdollisuudet keskittää opetusta päteville tuntiopettajille, mikä näkyy opetuksen tehostumisena ja opettajien parempana sitoutumisena opiston kehittämiseen
- paremmat mahdollisuudet hanke- ja myyntitoimintaan, joiden osuus rahoituksessa tulee kasvamaan

Yhteistyö niin paikallisesti kuin alueellisestikin eri oppilaitosten ja muiden tahojen kanssa nähdään myös yhtenä vahvana mahdollisuutena uudessa alueellisessa kansalaisopistossa. Muun muassa Laukaan kunnassa toimivan yksityisen kansalaisopiston, Lievestuoreen Settlementin kanssa, on erilaisia mahdollisuuksia syventää ja laajentaa yhteistyötä eri muodoissa.

Talous

Keskeisimmät tulolähteet niin Laukaan kuin Hankasalmenkin kansalaisopistoissa ovat seuraavat: valtionosuus, kunnan rahoitusosuus ja kurssimaksutulot. Lisäksi Hankasalmella tuloja on saatu muun muassa myyntikoulutuksen ja hankerahoituksen kautta. Opistojen talous on hyvin pitkälle samanlainen, mutta huomattavin ero näkyy nettomenoissa. Hankasalmi on pystynyt muun muassa myyntitoiminnollaan ja yhteistyön avulla pudottamaan kunnan rahoitusosuutta. Lisäksi yhtenä merkittävänä tekijänä nettomenojen pienuuteen on vakituisen henkilöstön lukumäärä. Myös kurssimaksutulojen osuus opistojen taloudessa vaihtelee jonkin verran, mikä johtuu erilaisista kurssimaksujen määräytymisperusteista kuntien välillä.

Yksi kansalaisopistoja erottava tekijä on yleensä sisäisten kulujen osuus kustannuksista. Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen sisäiset kulut on eritelty liitteissä 6 ja 7. Lisäksi on selvitetty vuoden 2006 eläkemenoperusteiset kulut liitteessä 8. Opistothan ovat jotakuinkin samankokoisia toiminnoiltaan eikä sisäisissä kuluissa esiinny merkittäviä eroja opistojen välillä. Tosin ne ovat jakaantuneet hieman eri tavoin liittyen siihen millaiset käytännöt kunnissa on ja minkälaisin perustein ne lasketaan. Tarkempi analyysi sisäisistä menoista saadaan, kun ne lasketaan esimerkiksi per neliö tai suorite, jolloin ne ovat vertailukelpoisia keskenään.

Henkilöstön eläkemenoperusteisissa maksuissa on kuitenkin huomattava ero. Hankasalmella eläkemenoperusteiset maksut on kohdistettu vuoden 2006 alusta sille yksikölle, josta henkilöt ovat jääneet eläkkeelle. Näin on myös Laukaassa, vaikka eläkemenoperusteisista maksuista kertynyt summa on huomattavasti pienempi kuin Hankasalmella. Pienempi summa johtuu muun muassa siitä, että Laukaassa ei ole ollut vuoteen 2006 mennessä eläkkeelle jääneitä rehtoreita.

On myös huomioitava, että keskuskuntana toimivalle kunnalle aiheutuu erilaisia lisätehtäviä muun muassa talous- ja henkilöstöhallintoon. Esimerkiksi yksi merkittävä lisätehtävä sijoittuu palkanlaskentaan, koska kummassakin opistossa työskentelee vuosittain noin 80-100 tuntiopettajaa sekä luennoitsijaa. Muita mainittavia siirtyviä tehtäviä ovat muun muassa laskutus (kurssimaksut jne.), joka aiheuttaa lisätyötä hallinnoivalle kunnalle.

Hallintomalli

Hallintomallista keskusteltiin ja esityksen mukaisesti keskuskuntamalli todettiin parhaimmaksi vaihtoehdoksi. Sekä Laukaan että Hankasalmen edustajat toivat esille oman kuntansa halukkuuden toimia keskuskuntana ja molemmilla kunnilla nähtiin olevan myös vahvuuksia toimia hallinnoivana kuntana. Konneveden edustaja ilmoitti, että heille käy kumpi vaihtoehto tahansa. Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden ohjausryhmän edustajat toivatkin esille erilaisia puoltavia seikkoja ja näkökulmia, jotka nähtiin vahvuudeksi toimia keskuskuntana.

Laukaan eduksi koettiin muun muassa kunnan koko ja volyyymi. Lisäksi todettiin hyvin vaikuttavana tekijänä Laukaan vapaa-ajantoimen (VATTI) tämän hetkinen organisoituminen, joka nähdään tehokkaana ja toimivana mallina eikä kansalaisopistoa haluta erottaa siitä. Se nähdään myös mahdollisuutena lisätä yhteistyötä ennestään kansalaisopiston kanssa siten, että vapaa-ajantoiminnoista voidaan hyödyntää entistä enemmän kansalaisopiston toimintapiiriin liittyviä toimintoja ja näin hyödyntää kansalaisopiston valtiosuusjärjestelmää. Vapaa-aikatoimen tiimiin kuuluvat vapaa-aikatoimen tulosityksiköt; kirjasto-, kansalaisopisto-, vapaa-ajan tila- ja nuorisopalvelut, vapaa-ajan palvelut ja vapaa-ajan lautakunta.

Hankasalmen yhtenä hyvänä puolena toimia keskuskuntana tuotiin esille muun muassa se, että Hankasalmen kansalaisopistossa on jo osittain vastaavanlaista myynti- ja hanke-toimintaa kuin uuden opiston toimintamalliin on esitetty. Lisäksi Hankasalmella on vakituisessa virkasuhteessa oleva rehtori.

Hankasalmen näkökulmasta on myös pohdittavana erilaisia sivistystoimen sisäisiä järjestelyjä lähitulevaisuudessa, jotka liittyvät vapaa-ajan palvelujen järjestämiseen. Muun muassa nuorisotoimen sekä kulttuuritoimen palvelujen järjestäminen ja organisointi herättävät pohdintoja ja mahdollisesti uudelleen organisointia lähivuosien aikana, jotka saattavat vaikuttaa mahdollisesti myös Hankasalmen kansalaisopiston toimintakuvioiden.

Yhtenä vaihtoehtona nostettiin esille, että Laukaa toimii keskuskuntana, mutta rehtorin sijaintipaikka on Hankasalmi. Tämä vaihtoehto nähtiin yhtenä varteenotettavana seikkana.

8.2. Kolme vaihtoehtoa kansalaisopistotoiminnan järjestämiseksi

Ohjausryhmän elokuisessa kokouksessa (23.8.2007) päädyttiin esittämään kolme eri vaihtoehtoa pohdittavaksi kansalaisopistojen yhdistymisasiassa, Vaihtoehtoiksi nostettiin seuraavat hallintoon liittyvät vaihtoehdot:

1. Laukaa toimii keskuskuntana ja rehtorin sijaintipaikka on Hankasalmi
2. Laukaa toimii keskuskuntana ja rehtorin sijaintipaikka on Laukaa
3. Sekä Hankasalmi että Laukaa jatkavat itsenäisinä opistoina

Hankasalmen edustaja nosti esille myös kansalaismielipiteen kartoittamisen mahdollisesta kansalaisopistojen yhdistymisestä ja hallintomallivaihtoehtoista. Laukaan edustajat toivat esille, että Laukaassa ei kyselylle ole tarvetta. Hankasalmella mielipidetiedustelu etenee siten, että 24.9.2007 selvitystyö esitellään kunnanvaltuustolle, jonka jälkeen valtuutetuilla on mahdollisuus vastata sivistystoimen tekemään kyselyyn joko netissä tai paperiversiona. Lopullinen päätös siitä, yhdistyvätkö opistot yhdeksi alueelliseksi kansalaisopistoksi vai jatkavatko ne itsenäisinä opistoina, pyritään saamaan Hankasalmen osalta 10.12.2007, jolloin valtuuston kokouksessa käsitellään yhdistymisasiaa.

LÄHTEET

Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813.

Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/811.

Kuntien valtiosuuslaki 20.12.1996/1147.

Laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta. Esitys 28.06.06.

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633.

Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.

Alasmäki, Jari. Opetus- ja kulttuuripalvelujen erilaisia yhteistyöratkaisuja ja hallintomalleja. Kuntaliitto. Helsinki 2007.

Huuhka, Kosti Kansalais- ja työväenopistotoiminnan historia. 1899-1979. Kansalais- ja työväenopistojen liitto, Jyväskylä 1990.

Jussila, Johanna. Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän kansalaisopistojen seutuopistoseelvitys. 12.3.2004.

Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusperusteiden tarkistaminen. Loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:11.

Niemi, Mari. Selvitys alueellisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä Karhukuntien alueella. Alueellisen kansalaisopiston selvitystyö –hanke. 15.12.2006.

Opetusministeriön tiedote 27.4.2006: Koulutuspoliittinen selonteko ”Koulutusmyönteisyys, koulutuksen laatu ja kansainvälisyys tulevien vuosien haasteena”

Raportti kansalaisopistojen yksikköhinnoista ja valtiosuuden laskennallisista perusteista 2006.

Tapio Vaherva, Anita Malinen, Antti Moisio *Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky*. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisu 16. Jyväskylä 2006.

Ylä-Sankola-Peltola Mari, *Lahden seudun kansalaisopistoseelvitys. Hollolan alueopisto Lahden työväenopisto Nastolan kansalaisopisto Orimattilan kansalaisopisto*. Loppuraportti 1.2.2006.

www.kunnat.net

www.ktol.fi

www.minedu.fi

www.setlementtiliitto.fi

<http://www.intermin.fi/suomi/puitelaki>

LIITTEET

LIITE 1 KUNTIEN VÄLISEN YHTEISTYÖN SUUNNITTELURYHMÄN TAPAAMISET

Laukaa – Hankasalmi – Konnevesi

1. tapaaminen

7.2.2006 klo 9.00-13.00 Laukaan Multamäen leirikeskuksessa

Laukaa

vapaa-aikatoimenjohtaja Seppo Virta
vapaa-aikatoimen – ja ltk:n sihteeri Eeva Ilmonen
nuorisoverstaan päällikkö Erkki Sivander
kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä
kirjastotoimenjohtaja Riitta Rantanen

Hankasalmi

vapaa-aikatoimi Reino Valkonen (liikunta ja nuoriso)
kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki
kirjastonjohtaja Sanna Kuusela

Konnevesi

sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen
nuorisosihteeri Riitta Karhunen
vapaa-aikasihteeri Vesa Jämsen

- Nykytilan selvitys 14.2.2006 mennessä Seppo Virralle!

2. tapaaminen (kansalaisopisto –työryhmä, LIITE 2)

24.2.2006 klo 9.00 – Hankasalmella kirjastossa

vapaa-aikatoimenjohtaja Seppo Virta, Laukaa
kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä, Laukaa
kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki, Hankasalmi
sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen, Konnevesi

3. tapaaminen koko suunnitteluryhmä

6.3.2006 Konnevedellä

LIITE 2 MUISTIO, KANSALAIPOISTOJEN YHTEISTYÖN KARTOITTAMINEN

LAUKAA – HANKASALMI - KONNEVESI

PAIKKA JA AIKA

Hankasalmen kirjasto, pe 24.2.2006 klo 9.00-11.30

LÄSNÄ

rehtori Esko Sipilä, Laukaa
sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen, Konnevesi
rehtori Eila Laulajainen-Malkki, Hankasalmi

TAPAAMISEN TARKOITUS

Tapaamisen aikana pohdimme näkemyksiämme Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kuntien väliseen yhteistyöhön kansalaisopistotoiminnan kannalta.

NÄKEMYKSIÄ TÄMÄN HETKISEEN TILANTEESEEN

Laukaa

- Laukaa selvittää ensin jatkaako Lievestuoreen kansalaisopisto itsenäisenä vai tekeekö Laukaan kansalaisopisto yhteistyötä Lievestuoreen kansalaisopiston kanssa.
- Laukaassa tutkitaan myös erilaisia yhteistyövaihtoehtoja kansalaisopistotoiminnan kannalta Hankasalmen ja Konneveden kanssa

Hankasalmi

- Hankasalmi tekee tällä hetkellä yhteistyötä Konneveden kanssa, mutta on myös avoin erilaisille vaihtoehdoille

Konnevesi

- Konnevesi jatkaa yhteistyötä Hankasalmen kanssa ja pitää myös yhtenä vaihtoehtona yhteistyötä Laukaan kanssa
- Sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen on jäämässä ensin vuorotteluvapaalle 1.1.2007 ja sen jälkeen eläkkeelle, jolloin kansalaisopiston osuuden hoitaminen (Konneveden opetussuunnitelmaesityksen laatiminen, ilmoittautumisen vastaanottaminen jne.) Konnevedellä on myös selvityksen alla.

VISIOINTIA KOLMEN KUNNAN YHTEISTYÖSTÄ

Kansalaisopisto, joka toimii Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kuntien alueella

Sijaintikunta:

Laukaa tai Hankasalmi

Väestöpohja:

Laukaa	17 000
Hankasalmi	6000
<u>Konnevesi</u>	<u>3000</u>
Yhteensä	26 000

Tuntimäärä:

Laukaa	n. 7000	
Hankasalmi	n. 4900	(+ 1000 -1500 tuntia maksupalvelukoulutusta)
<u>Konnevesi</u>	<u>n. 1900</u>	
Yhteensä	n. 13 800 - 14 0000 tuntia +	(maksupalv. 1000 – 1500 tuntia)

Laukaan kunnassa myös yksityinen kansalaisopisto Lievestuoreella, jossa tunteja n. 3000.

Valtakunnalliset uudistukset, jotka huomioitava:

1. Uusi rahoitusjärjestelmä/valtionosuudet

- Vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionosuuksiin muutoksia 1.1.2006 alkaen
- kansalaisopistojen käyttökustannusten valtionosuuden perusteena käytettävästä asutusrakenneryhmittä luovutaan ja siirrytään yhteen yksikköhintaan
- Yksikköhintaa porrastetaan tiheästi asutuissa kunnissa.
 - Yksikköhinta on 15 prosenttia korkeampi tiheimmin asutuilla alueilla toimivilla ylläpitäjillä ja 5 prosenttia korkeampi harvaanasutuilla alueilla saaristokunnat mukaan lukien
 - Muutoksen vaikutuksia tasoitettaisiin ylimääräisillä avustuksilla
 - valtionavustukset ehdotetaan vähennettäväksi oppilaitosten yksikköhintojen laskemisen perusteena käytettävistä kustannuksista
- Kaikkien vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionosuuden perusteena olevat yksikköhinnat laskeaan jatkossa kunkin oppilaitosmuodon käyttökustannusten pohjalta joka neljäs vuosi.

- Keskimääräinen yksikköhinta lasketaan kaikkien opistojen valtionosuuden perusteena olevien käyttökustannusten perusteella

Kansalaisopistojen yksikköhinnat ja valtionosuuden laskennallinen peruste vuodelle 2006

- Alviton yksikköhinta 2006 = 61,52 €
- Valtionosuuden peruste lasketaan kertomalla vahvistettu opetustuntien määrä yksikköhinnalla, josta valtionosuus on 57 % (tuntimäärä x yksikköhinta x 0,57)
 - Hankasalmella 61,52 € x 6197 t x 0,57 = 217 306 €
- Yksikköhinta kohonnut vuodesta 2005
 - Hankasalmella 5,13 € (61,52 € - 56,39 €)
 - Laukaassa 2,51 € (61,52 € - 59,01 €)
- Tunteja pidettävä vuosittain noin 8-10 % enemmän kuin valtionosuustunteja myönnetty
 - jos opisto järjestää opetusta vain sille myönnetyn valtionosuustuntien määrän, saa joka vuosi edellisvuotta vähemmän tunteja
 - jos opisto pystyy ylittämään valtionosuustuntien määrän enemmän kuin ministeriön leikkausprosentin verran (n. 8 %), **SAA LISÄÄ TUNTEJA (valtionosuutta)**

2. Laatupalkinto

- Vuonna 2006-2007 käyttöön laatupalkinto
 - Liittyy kansalaisopistojen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen (tasa-arvo, aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, saavutettavuus, aliedustettujen ryhmien huomioiminen jne.)
 - Laatupalkinnon kriteerit määritellään vuoden 2006 aikana yhteistyössä valtakunnallisten keskusjärjestöjen kanssa
- Ehdotuksen laatupalkintojen saajista tekee mm. Opetushallitus tai Koulutuksen arviointineuvosto
- Laatupalkinto jaetaan ylläpitäjien hakemuksesta päätettyjen kriteerien perusteella
- Laatupalkintoprosessi edistää myös myöhemmin käyttöön otettavien laatu- ja tuloksellisuuskriteerien laatimista
- **Kansalaisopistoissa panostettava laatuun, kehittämiseen ja tuloksellisuuteen!!!**

3. Informaatio-ohjaus, suuntaviivaopinnot

- Käyttöön 2005-2008
- Yleisenä tavoitteena on vapaan sivistystyön osallistumisohjelman laajentaminen lisäämällä aikuiskoulutuksessa aliedustettujen kansalaisryhmien (työttömien, eläkeläisten, ikääntyneiden ja pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneiden) osallistumista vapaan sivistystyön koulutukseen
- Lisäksi tavoitteena on mm. kansalaisopistojen koulutustarjonnan lisääminen
- Painopistealueet
 - Kieli- ja kulttuurikoulutus ja muut yhteiskuntaan integroivat opinnot maahanmuuttajille
 - Terveystta edistävät opinnot
 - Tietoyhteiskunnan perusvalmiuksien parantamista koskevat koulutuskokonaisuudet
 - Kansalaistaitoja ja kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen valmiuksia lisäävät opinnot

Henkilöstö yhdistetyssä kansalaisopistossa

- Kokoaikainen rehtori
- 2 päätoimista toimistotyöntekijää (Laukaassa ja Hankasalmella), Konneveden toimistotyön osuus hoidettaisiin opettajan muu työvelvollisuuden myötä
- Laukaassa tarvitaan vähintään kolme opettaja: tekstiilityönopettaja, musiikkiopettaja ja taideopettaja
 - nykyinen määräaikainen tekstiilityönopettaja vakinaistettava
- Hankasalmella tarvitaan vähintään kaksi - kolme opettajaa: musiikin opettaja ja tekstiilityön opettaja sekä mahdollisesti atk-opettaja, joka toimisi kaikkien kuntien alueella myös "atk-tukihenkilönä" (tieto-yhteiskuntaohjelman toteuttaminen, nettisivut, jne.)
 - Hankasalmella nykyisten koulutoimen kanssa yhteisten lehtorien virat (tekstiili, tekninen, musiikki ja kuvaamataito) puretaan ja tilalle kansalaisopiston omat opettajat
- Konnevedellä tarvitaan yksi musiikin opettaja, joka täydentäisi opetusvelvollisuutta koulutoimen puolelta ja toimisi myös muu työ velvollisuuden osalta "toimistotyöhenkilönä"
 - Konneveden kanssa yhteinen musiikin lehtori koulutoimen kanssa puretaan

Tiedottaminen

- Kuntien yhteinen opinto-opas vähintäänkin 2 kertaa vuodessa, mahdollisesti yhteistyö myös muiden sektoreiden kanssa (kuten Vatti -esite)

Lautakunta

- Sijaintikunnassa lautakunta, jossa edustajat sopimuskunnista

- Kuntien lautakunnissa ”kummit”, jotka perehtyneet kansalaisopiston toimintaan. He olisivat myös sijaintikunnan lautakunnassa kuntien edustajina.
- Kummit mukana asiantuntijatiimissä/kehitystyöryhmässä/johtokunnassa, jotka linkkinä oman kunnan lautakuntaan sekä kansalaisopistoon.
- ”Kummeina” toimisivat henkilöt, joka kiinnostuneita opiston toiminnasta ja kehittämisestä

Lopuksi huomioitavaa

- Kansalaisopistoilla kiinteä yhteys kuntien talouteen
 - Kuntien ylläpitämiä
 - Ylläpitäjät päättävät rahoituksesta osana kuntien kunnallistaloutta
 - Kunnan talouskehitys heijastuu rahoitukseen ja toimintaedellytyksiin
- Kansalaisopistoverkon rakenteellinen uudistaminen tällä hetkellä menossa useissa kunnissa
 - alueelliset tai seutukunnalliset opistot
- Rakenteellisista uudistuksista hyötyä/haittaa?
 - Volyymietu?
 - Kurssimaksut?
 - Kuntien säästöt?
 - Monipuolinen ja laadukas tarjonta kuntien asukkaille?
 - Vetovoimatekijä?
 - jne.

Muistion laati Eila Laulajainen-Malkki

LIITE 3 HANKASALMEN KUNNANHALLITUKSEN ESITYS 5.6.2006

127 § KANSALAIPOISTOJEN HALLINNOLLINEN YHDISTÄMINEN (LIITE 44)

Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kunnanjohtajat sekä kunnanhallituksen puheenjohtajat antoivat tehtäväksi 17.1.2006 selvittää kuntien vapaa-aikatoimien yhteistoimintaa. Kuntien viranhaltijat ovat kokoontuneet tähän mennessä kolme kertaa yhteisiin tapaamisiin. Ensimmäisellä kerralla kokoonnuttiin Laukaassa

Multamäen leirikeskuksesta 7.2.2006. Tapaamisessa esiteltiin kuntien tämän hetken toimintatapoja ja perustettiin työryhmät miettimään sektoreittain yhteistyömahdollisuuksia. Tapaamisessa sovittiin, että jokainen sektori tekee nykytilan selvityksen toiminnastaan. Laukaan vapaa-ajantoimenjohtaja Seppo Virta kokosi eri sektoreiden nykytilan selvityksistä yhteenvedon, joka on toimitettu kunnanjohtajille ja kunnanhallituksen puheenjohtajille.

Kansalaisopisto-työryhmä kokoontui Hankasalmen 24.2.2006, jossa kartoitettiin ja visioitiin Hankasalmen sekä Laukaan kansalaisopistojen yhteistyömahdollisuuksia. Työryhmään kuuluivat Laukaan vapaa-ajantoimen johtaja Seppo Virta ja kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä, Hankasalmen kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki sekä Konneveden sivistystoimen johtaja Marja-Leena Timonen. Työryhmän tapamiseen oli kutsuttu myös Hankasalmen sivistystoimenjohtaja Harri Jokinen, mutta hän oli estynyt tulemaan työryhmän tapamiseen.

Kolmas tapaaminen oli Konnevedellä 6.3.2006, jossa oli mukana Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden vapaa-ajan sektoreiden viranhaltijat. Tapaamisessa käytiin läpi eri sektoreiden yhteistyömahdollisuuksia ja todettiin, että kansalaisopistotoiminnassa on mahdollisuuksia kehittää yhteistoimintaa varsin kiinteäksi. Laukaan kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä on jäämässä eläkkeelle vuonna 2007 ja Laukaan kunta on tehnyt kevään aikana kartoitusta kansalaisopistotoiminnan järjestämisestä. Tapaamisessa todettiin, että yhteinen opisto Hankasalmi – Konnevesi - Laukaa on varteenotettava vaihtoehto. Laukaan osalta kansalaisopiston toiminta-alue keskittyisi Laukaan pohjoisosiin, koska Lievestuoreella toimii yksityinen kansalaisopisto. Tämän pykälän liitteenä on Hankasalmen ja Laukaan kansalaisopistojen nykytilan kuvaukset yhteistyömahdollisuuksien selvittämistä varten (LIITE 1).

KUNTIEN VÄLISEN YHTEISTYÖN SUUNNITTELUYHDMÄ Laukaa – Hankasalmi – Konnevesi

Laukaa
vapaa-aikatoimenjohtaja Seppo Virta
vapaa-aikatoimen – ja ltk:n sihteeri Eeva Ilmonen
nuorisoverstaan päällikkö Erkki Sivander
kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä
kirjastotoimenjohtaja Riitta Rantanen

Hankasalmi
vapaa-aikatoimi Reino Valkonen (liikunta ja nuorisot)
kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki
kirjastonjohtaja Sanna Kuusela

Konnevesi
sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen
nuorisosihteeri Riitta Karhunen
vapaa-aikasihteeri Vesa Jämsen

Kunnanjohtajan ehdotus:

Hankasalmen kunta esittää Laukaan kunnalle neuvottelujen aloittamista Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueella toimivien kunnallisten kansalaisopistojen hallinnollisesta yhdistämisestä. Tavoitteena on löytää kaikkia kuntia palveleva ratkaisu, jolla voidaan turvata kansalaisopistotoiminnan hyvä saatavuus ja kehittäminen kyseisten kuntien alueella.

Päätös: Kunnanhallitus hyväksyi kunnanjohtajan ehdotuksen.

LIITE 4 LAUKAAN KUNNANHALLITUKSEN PÄÄTÖS 14.8.2006

Kunnanhallitus

14.08.2006

LISTAN ASIANRO 2

125 §

Asianro 551 / 002 / 2006

KANSALAIPOISTOJEN HALLINNOLLINEN YHDISTÄMINEN

Laukaan, Hankasalmen ja Konneveden kunnanjohtajat ja kunnanhallituksen puheenjohtajat antoivat tehtäväksi 17.1.2006 selvittää kuntien vapaa-aikatoimien yhteistoimintaa. Kuntien viranhaltijat ovat kokoontuneet tähän mennessä kolme kertaa yhteisiin tapaamisiin. Ensimmäisessä tapaamisessa perustettiin työryhmiä miettimään sektoreiden yhteistyömahdollisuuksia. Tapaamisissa todettiin, että kansalaisopistotoiminnassa on mahdollisuuksia kehittää yhteistoimintaa varsin kiinteäksi. Laukaan kunnan kansalaisopiston rehtori Esko Sipilä on jäämässä eläkkeelle vuonna 2007. Laukaan kunta tekee tämän vuoden aikana selvityksen, miten kansalaisopistotoiminta järjestetään tulevaisuudessa Laukaan alueella. Tapaamisissa todettiin, että yhteinen opisto Hankasalmi – Konnevesi –Laukaa on varteenotettava vaihtoehto.

Hankasalmen kunnanhallitus on kokouksessaan 5.6.2006 päättänyt esittää Laukaan kunnalle neuvottelujen aloittamista Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueella toimivien kunnallisten kansalaisopistojen hallinnollisesta yhdistämisestä. Tavoitteena on löytää kaikkia kuntia palveleva ratkaisu, jolla turvataan kansalaisopistotoiminnan hyvä saatavuus ja kehittäminen kyseisten kuntien alueella.

Hankasalmen kunnanhallituksen esitys on ollut Laukaan kunnanhallitukselle 19.6.2006 tiedoksi merkittävässä asioissa

Ehdotus

Kunnanjohtaja:

Laukaa kunta hyväksyy Hankasalmen kunnanhallituksen esityksen neuvottelujen aloittamisesta Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueilla toimivien kunnallisten kansalaisopistojen hallinnollisesta yhdistämisestä. Kunnanhallitus nimeää neuvottelijat

Päätös

Kunnanhallitus:

Kunnanhallitus hyväksyi kunnanjohtajan ehdotuksen ja nimesi neuvottelijoiksi Marko Kytömaan, Pekka Laitisen ja vapaa-aikatoimen johtaja Seppo Virran.

LIITE 5 OHJAUSRYHMÄN KOKOUSPÖYTÄKIRJA

KANSALAIPOISTOJEN HALLINNOLLINEN YHDISTÄMINEN, HANKASALMI – KONNEVESI – LAUKAA

Aika 29.9.2006 klo 9.30-11.30

Paikka Hankasalmen kunnanvirasto

Läsnä Hankasalmi: kunnanjohtaja Tapani Mattila (pj.), sivistystoimenjohtaja Harri Jokinen ja kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki (siht.)
Konnevesi: sivistystoimenjohtaja Marja-Leena Timonen
Laukaa: Pekka Laitinen, Marko Kytömaa, vapaa-ajantoimenjohtaja Seppo Virta

1. Kokouksen avaus

Kokouksen avasi Hankasalmen kunnanjohtaja Tapani Mattila

2. Kansalaisopistojen hallinnollinen yhdistäminen, Hankasalmi – Konnevesi – Laukaa

Hankasalmen kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti 5.6.2006 Hankasalmen kunta esitti Laukaan kunnalle neuvottelujen aloittamista Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan kuntien alueella toimivien kunnallisten kansalaisopistojen hallinnollisesta yhdistämisestä. Tavoitteena on löytää kaikkia kuntia palveleva ratkaisu, jolla voidaan turvata kansalaisopisto-toiminnan hyvä saatavuus ja kehittäminen kyseisten kuntien alueella. Laukaan kunnanhallitus hyväksyi 14.8.006 Hankasalmen kunnan ehdotuksen.

Ensimmäisessä ohjausryhmän kokouksessa keskusteltiin yhteisen kansalaisopiston perustamisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista Hankasalmen, Konneveden ja Laukaan alueille. Jos yhteinen alueellinen kansalaisopisto syntyy, se aloittaa toimintansa 1.1.2008.

Päätettiin asettaa työryhmä, joka laatii selvityksen alueellisesta kansalaisopistosta toimialueena Hankasalmi, Konnevesi ja Laukaa poissuljettuna Lievestuoreen alue. Selvityksen tarkoituksena on laatia toimintamalli alueellisen kansalaisopiston perustamisesta, jossa selvitetään toiminnalliset, laadulliset ja taloudelliset hyödyt. Selvitys tehdään virkamiestyönä ja työryhmään kuuluvat Hankasalmen kansalaisopiston rehtori Eila Laulajainen-Malkki ja Laukaan vapaa-ajantoimenjohtaja Seppo Virta.

Työryhmä valmistelee selvityksen ensimmäisen vaiheen joulukuun 2006 loppuun mennessä. Tammiukuussa 2007 työryhmä kutsuu ohjausryhmän koolle, jolloin ohjausryhmä ottaa kantaa valmisteltuun esiselvitykseen. Kukin kunta voi täydentää ohjausryhmää tarvittaessa poliittisilla päättäjillä.

Laukaa selvittää myös toista vaihtoehtoa kansalaisopistotoiminnan järjestämiseksi. Laukaan kunnassa toimiva yksityinen kansalaisopisto Lievestuoreen settlementti tekee selvityksen kansalaisopistotoiminnan järjestämisestä ostopalveluna koko Laukaan kunnan alueelle.

3. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.30

Pöytäkirjan vakuudeksi

puheenjohtaja Tapani Mattila

sihteeri Eila Laulajainen-Malkki